

KUNTAKUVATAITEILIJJA

kuvataiteen ammattilaiset kuntien kehittäjinä

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Satakunnan
ammattikorkeakoulu
Sarja B, Raportti 11/2023

KUNTAKUVATAITEILIJAT
kuvataiteen ammattilaiset
kuntien kehittäjinä

PIITULAINEN MIRA (toim.)
KAHRA SADE
MERIMAA EERO
PEIPPO OUTI
POHJOLA PANU

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sarja B, Raportti 11/2023

ISBN 978-951-633-389-5
ISSN 2323-8356

Julkaisija:
Satakunnan ammattikorkeakoulu
PL 520, 28601 Pori
www.samk.fi

Visuaalinen ilme ja taitto:
Mira Piitulainen &
Annastiina Perko

Kannen kuva:
Viivi Kiiskinen

Rahoittajat:
Opetus- ja kulttuuriministeriö

LAB ammattikorkeakoulu
Lapin ammattikorkeakoulu
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Turun ammattikorkeakoulu
Yrkeshögskolan Novia

Sisällysluettelo

KUNTAKUVATAITEILIJJA kuvataiteen ammattilaiset kuntien kehittäjinä	1
Esipuhe	5
Kuntakuvataiteilijat kartalla	7
Kuntakuvataiteilijoiden esittelyt	8
Kuntakuvataiteilija & syrjäytymisen vastavoima	13
Maaseutumaiset alueet & uudistettu kulttuurilaki	16
Näkökulmia & Kokemuksia kuntakuvataiteilijuudesta	19
Koulusta kentälle	21
Kuntakuvataiteilijahankkeen toteutuksesta Lapin ammattikorkeakoulussa	24
Kokemuksia Kuntakuvataiteilijahankkeesta Lapissa	28
Havaintoja Kuntakuvataiteilija-hankkeen toteutuksen ajalta	33
Kuntakuvataiteilijat Paraisilla	37
Kohtaamisia taidekaupungissa	45
Kirjasto kuntakuvataiteilijan työympäristönä	48
Huomioita ja haasteita	51
Raku-taloista maataiteeseen ja mattoihin	54
Pommarista meluaitaan	57
Kuntakuvataiteilijuus testissä - case Pietarsaari ja Kruunupyö	60

Esipuhe

MIRA PIITULAINEN

Satakunnan ammattikorkeakoulun koordinoimassa *Kuntakuvataiteilija – kuvataiteen ammatti-laiset kuntien kehittäjinä* -hankkeessa kehitettiin vuosina 2022-2023 kuntien kulttuuritoimintaa vuonna 2019 uudistetun Kuntien kulttuurilain tiimoilta. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman hankkeen osatoteuttajina oli LAB-ammattikorkeakoulu, Lapin ammattikorkeakoulu, Turun ammattikorkeakoulu, sekä Yrkeshögskolan Novia Pietarsaari.

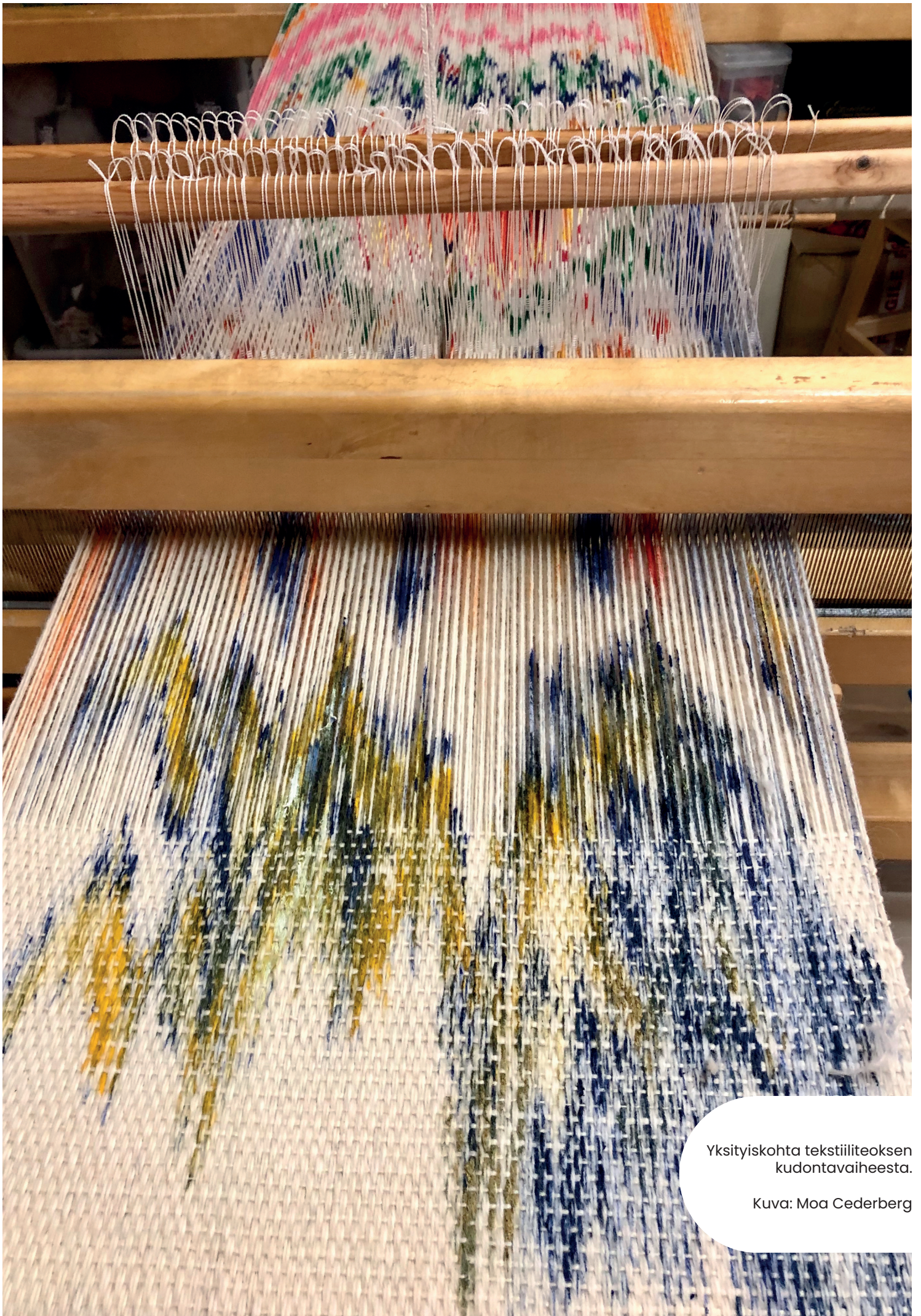
Uudistetun kulttuurilain voimaantulon jälkeen Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen raportissa oli todettu, ettei taiteen ja kulttuurin saavutettavuus ja saatavuus toteudu maaseutumaisilla alueilla niin hyvin kuin isommissa kaupungeissa. Tähän haasteeseen *Kuntakuvataiteilija* -hanke pyrki vastaamaan lähettämällä yhteensä kymmenen kuntakuvataiteilijaa työskentelemään maa-seutumaiseen ympäristöön taiteen ja kulttuurin parissa eri puolille Suomea.

Kuntakuvataiteilijoiden lisäksi hanke työllisti osa-aikaisesti viisi projektikoordinaattoria, sekä projektisihteerin. Alueellisina projektikoordinaattoreina toimi Kahra Sade (Novia), Merimaa Eero (Turku amk), Peippo Outi (LAB-amk), Piitulainen Mira (Samk) ja Pohjola Panu (Lapin amk).

Hankkeen aikana kehitettiin kuntakuvataiteilija -malli, jossa taiteilijat toteuttivat tiiviissä yhteistyössä kuntien kanssa taiteellista toimintaa, tarjoten paikkakunnan asukkaille mahdollisuuksia osallistua. Tämä hankejulkaisu tarkastelee hankkeen henkeä, esitellen hankkeessa työskennelleet kuntakuvataiteilijat, projektikoordinaattoreiden havaintoja, sekä erilaisia malleja ja kipinöitä kuntakuvataiteilijuuden toteuttamiseksi.

Kehittämistehtävän havaintojen pohjalta on selvää, että kuntakuvataiteilijuus voi erityisesti maaseutumaisessa ympäristössä olla erinomainen tilaisuus paitsi lisätä taiteen saatavuutta ja saavutettavuutta, myös tarjota taide- ja kulttuurialan ammattilaisille inspiroivia työllisyysmahdollisuuksia maailmassa, jossa valmiita työllistymisen rakenteita on vain vähän. On kuitenkin tärkeää huomioida, että kuntakuvataiteilijan tehtävä on asiantuntijatyötä, jossa työsuhteen ehtojen, sekä palkkauksen tulisi vertautua taide- ja kulttuurialan asiantuntijoiden mediaaniin ja suosituksiin.

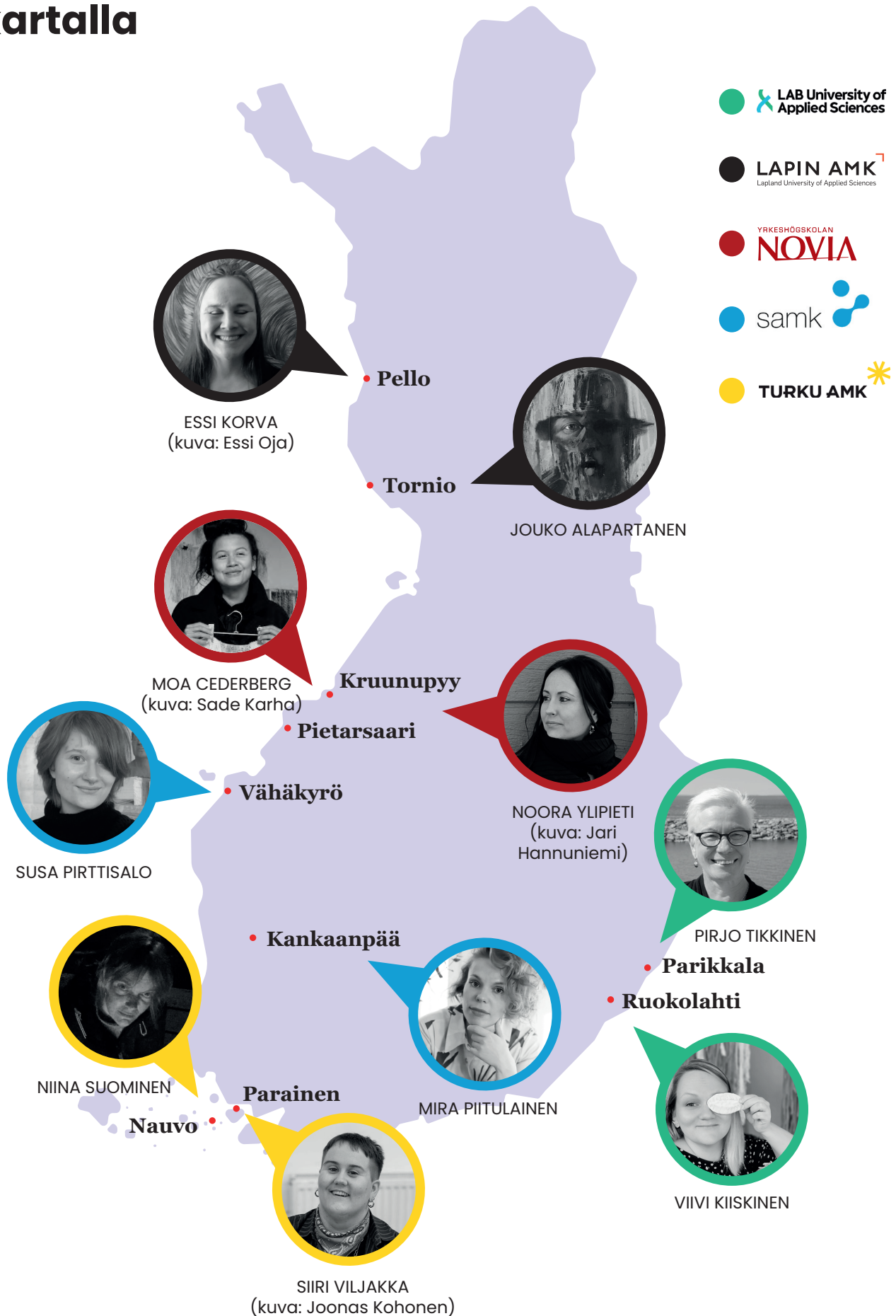
Tyypillisesti kuntakuvataiteilija on luovuuden ammattilainen ja osaava generalisti, jolla taiteen substanssi, organisointikyky ja kohtaamisen taidot kulkevat tiiviisti tekemisen rinnalla. Heillä on kyky tarkastella ympäristöä herkästi, myös kannustaa osallistumaan ja nousemaan estradille. Tällaista potentiaalia soisi hyödynnettävän kaikissa ympäristöissä, joissa taiteen ja kulttuurin hyvää tekevät ja kiistattomat vaikutukset ovat suoraan verrannollisia hyvinvointiin ja osallisuuteen.

Yksityiskohta tekstiiliteoksen kudontavaiheesta.

Kuva: Moa Cederberg

Kuntakuvataiteilijat kartalla

Kuntakuvataiteilijoiden esittelyt

Esittelyt on julkaistu aiemmin @kuntakuvataiteilija -tilillä Instagram-palvelussa.

ALAPARTANEN JOUKO: Olen torniolainen kuvataiteilija, työskentelen kuntakuvataiteilija-hankkeessa 2023 marraskuuhun saakka. Olen toiminut ammatissa kolmekymmentä vuotta. Pääasiallinen tekeminen painottuu maalaamiseen tällä hetkellä, työskentelen myös piirtäen että diginä animaatioiden muodossa. Elän ja työskentelen Torniossa.

CEDERBERG MOA: Moa Cederberg är textilkonstnär baserad i Malakta, Österbotten. Hon har en kandidatexamen i bildkonst från Yrkeshögskolan Novia och har även studerat textil vid Nyckelviksskolan i Stockholm.

I sitt arbete går hon en balansgång mellan traditionella textila hantverkstekniker och andra uttrycksformer. Genom att låta dessa kollidera undersöker hon identitet och mellanförskap. I detta mellanrum utforskar hon också existensen i rummet där de olika uttrycksformerna tar plats.

Hennes verk har tidigare visats på galleri Sinne och Kuntsi museum för modern konst. Hon har genomfört flera residens både i Finland och utomlands. Hon är en av mottagarna av stipendiet från Stina Krooks Stiftelse under år 2020. Hon har även undervisat i textilkonst vid Yrkeshögskolan Novia och deltagit i flertal residens både nationellt och internationellt.

Under 2023 kommer hon verka som kommun konstnär i Jakobstad och Kronoby.

KIISKINEN VIIVI: Olen kuvataiteilija Viivi Kiiskinen, asun Ruokolahdella ja olen juuri aloittanut työt täällä kuntakuvataiteilijana, eli taipaleeni tällä saralla on vasta kutkuttavan alussa! Mitähän jännää voisi syntyä vaikka pinkeistä piirakka -pajoista? Olisko se mielenkiintoinen tapa aloittaa tutustuminen uuteen kuntakuvataiteilijaan? Karjalaisista herkuista se tunnetuinhan on tietenkin Karjalanpiirakka. Onnistuuko siulta piirakan rypytys, monta rypyyä on se oikea määrä ja tuleeko munavoita päälle? Oletko ikinä tehnyt tätä perinneherkkua, haittaako jos ei osaakaan, vaan rohkeasti kokeilee? Miksi se piirakka onkin pinkki?

Tavoitteeni tämän hankkeen aikana on kohdata kuntalaisia erilaisten työpajojen merkeissä, lopputuloshan on vielä siis täysin suunnitteluvaiheessa ja rakentuu ajan kanssa, tämän mielenkiintoisen prosessin aikana. Toiveita on tullut jo mm. muraalitaiteen suuntaan. Mitähän voisi sisältää ruokolahden oma muraali? Onko Ruokolahti tunnettu muustakin, kuin siitä kuuluisasta leijonasta? Tätä kaikkea ja vähän muuta päälle voidaan yhdessä pohtia tutustumisen merkeissä Ruokolahdella!

Ja vielä lyhyesti miusta taiteilijana: Teoksissani punainen lanka on pinkki. Väri ja kehollisuus on tärkeässä osassa työskentelyä. Uusimmat teokset ovat tekstiiliveistoksia, jotka valtaavat ympäristönsä olemuksellaan ja osallistavat kutsumalla koskettamaan. Hyödynnän teoksissa paljon readymade- ja kierrätysmateriaaleja. Olen valmistunut kuvataiteilijaksi Saimaan ammattikorkeakoulusta 2014. Vuodesta 2015 olen ottanut osaa monipuolisesti eri näyttelyihin, kuten purku-, ryhmä-, solo-, duo-näyttelyihin, toiminut opetus ja ohjaustyössä ja vuosina 2019-22 olen myös toteuttanut muraaleja ja katutaidetta Etelä-Karjalan alueella.

KORVA ESSI: *Olen Essi Korva, Pellon kuntakuvataiteilija. Valmistuttuani Lahden Taide-instituutista 2010 olen toiminut kuvataiteilijana ja urani aikana olen osallistunut lukuisiin ympäristö- ja paikkasidonnaisen taiteen tapahtumiin kotimaassa ja ulkomailla.*

Työskentelen useilla eri materiaaleilla, yleensä veistäen. Teokseni ovat mm. puusta, keramiikasta, betonista tai kierrätysmateriaaleista toteutettuja. Koenkin kiinnostavaksi sitoa yhteen materiaaleja, jotka varsinaisesti eivät kuulu yhteen. Teoksissani kuvaan tunteita. Kutsunkin teoksiani tunteiden muotokuviksi.

PIITULAINEN MIRA: *Olen kuvataiteilija ja kesänajattelijana, joka sisäisti taiteilijuutensa matkalla Helsingistä Hämeenkyröön. Kesänajattelu elämänfilosofiana on leikillä ladattua uteliasta asennetta ja kykyä kuratoida haaveita. En lokeroi tekemistäni minkään tietyn tekniikan varaan, vaan etenen intuitiivisesti kokeillen.*

Kuntakuvataiteilijana olen aloittanut kesällä 2022. Kankaanpäässä työskentelyotteeni on kunnan taiteeseen ja kulttuuriin liittyvien asenteiden tutkiskelua ja niiden lähestymistä osallistavasti ja yhteisötaiteellisesti. Kohtaan kuntalaisia paitsi vapaan keskustelun, myös erilaisten työpajojen merkeissä. Näiden kuukausien aikana on osoittautunut, että yksi tärkeimmistä työkaluista kuntakuvataiteilijana on kyky olla läsnä, kuunnella ja havainnoida.

PIRTTISALO SUSA: *Olen kuvataiteilija Susa Pirttisalo ja tänä keväänä astun kuntakuvataiteilijan saappaisiin Vähässäkyrössä. Olen päässyt työskentelemään Vähässäkyrössä taiteen merkeissä aikaisemminkin, joten paikkakunta on minulle tuttu. Viime kesänä sain kunnian olla ensimmäinen taiteilija, jolla oli kesänäyttely Fyrry - Pläkkymuseossa. Projektin aikana majoituin paikan päällä viikon ja kuvasin paikkakuntaa pläkkipelistä valmistetuilla esineillä, joista olin muokannut neulanreikäkamerat. Neulanreikäkuvista koostin näyttelyn nimeltä Pläkkisilmin. Projektin kantava teema oli pohtia kameran ja kuvan suhdetta sekä historian ja nykyisyyden limittymistä.*

Sanomat ja tarinat ovat tärkeitä luomisprosessini lähtökohtia. Julkisissa taideteoksissa olen pyrkinyt tekemään tarinoita ja historiaa näkyväksi. Tekemään taidetta ihmisille. Nämä teemat jatkavat myös kuntakuvataiteilijuuteeni. Omissa teoksissani minulle on tärkeää, että ne kertovat jotakin. Ne joko kritisoivat tai komppaavat kulloistakin aihetta.

Materiaalien suhteen olen moninainen ja materiaalit valikoituvatkin aina tarpeen mukaan. Opintojeni aikana olen tutustunut savi-, puu-, pronssi-, ja kipsityöskentelyyn. Pyrin pitämään käyttämäni materiaalit aitoina itselleen, antamaan niille mahdollisuuden. Puuveistos näyttää puulta, betoni betonilta. Pronssiveistokseen jätän valussa syntyneet saumat paikoilleen, mikäli ne palvelevat teosta. Vierastan veistoksen pinnan tasoittamista täysin tasaiseksi. Koen, että teoksesta tulee henkilökohtaisempi, kun kätenni jälki on aito ja rehellinen kaikkine sattumineen.

SUOMINEN NIINA: Niina Suominen asuu ja työskentelee Merimaskussa Varsinais-Suomessa. Suominen työskentelee mediataiteilijana käyttäen yksinkertaisia, käsityötä vaativia animaatio-tekniikoita. Hänen esikuviaan ovat 1920-50-lukujen avantgardeanimaation tekijät. Suominen on valmistunut animaatio-ohjaajaksi Turun ammattikorkeakoulun taideakatemiasta 2004. Töissään hän tutkii animaation perinteisiä lainalaisuuksia ja etsii tapoja rikkoa niitä.

Suomisen työt perustuvat teemaan, aiheeseen tai johonkin esteettisesti kiinnostavaan yksityiskohtaan. Improvisaatio, liike ja rytmi ovat tärkeitä hänen töissään. Kahdenkymmenen vuoden ajan Suominen on tutkinut roskaa, jätettä, pois heitettyjä ja taakse jätettyjä esineitä. Hänen töidensä visuaalinen maailma rakentuu näiden materiaalien ominaisuuksille ja eri materiaalien mahdollisuuksien kokeilemiselle. Lisäksi Suominen käyttää teoksissaan orgaanista, luonnosta kerättyä materiaalia sekä muuta löydettyä materiaalia ja esineitä.

TIKKINEN PIRJO: Olen Parikkalassa, aivan Venäjän rajan pinnassa asuva/työskentelevä, Saimaan Ammattikorkeakoulusta (Ylempi AMK) 2013 valmistunut kuvataiteilija, jolle luonto ja luonnon valoilmööiden vaihtuminen ovat taiteellisen työskentelyn lähtökohdista tärkeimmät. Luen paljon – aina on monta kirjaa meneillään ja usein teksti myös johdattaa pohtimaan jotakin aihetta/teemaa ja sitä kautta työstämään sitä taiteen kautta.

Useimmiten teosten lähtökohtana on valokuva. Tekniikkana voi olla maalaus, valokuvavedos tai veistos. En halua pitäytyä yhteen tekniikkaan, vaan annan idean ja kokeilujen johdattaa minut valitsemaan kulloiseenkin aiheeseen parhaiten soveltuvan tekniikan. Rakastan kokeilla uusia - erilaisia tekniikoita.

Maalauksiini piirtyvä pysähtynyt tunnelma ja pehmeä, unenomainen siveltimenjälki luovat tunteen ajankulusta. Kiehtovaa on valon mystisyys, tarina. Hitaudessaan ja hiljaisuudessaan vastalause ajalle, jossa kaiken tulee olla nopeaa, välkkyvää ja värikylläistä. Rakukeramiikassa minua erityisesti kiinnostaa saven ja tulen liitosta syntyvä ennalta arvaamaton lopputulos - sattumoitaja.

VILJAKKA SIIRI: Olen Turussa asuva sarjakuvantekijä, kuvataiteilija ja kuvittaja. Taiteeni keskiössä on usein sateenkaari-ihmisyys ja tunnelmallinen tarinankerronta.

Työskentelen kesäkuuhun 2023 asti Paraisten kuntakuvataiteilijana yhteisöllisen sarjakuva-hankkeen parissa. Vuonna 2022 keskityin rekkalesboutta käsittelevään taideprojektiin, joka huipentui joulukuussa näyttelyyn B-galleriassa. Samana vuonna ilmestyi 280-sivuinen sarjakuvavaromaanini ”Kohti sumua”, joka kertoo naisrakkaudesta ja majakkasaaren mysteeristä. Teos sai Qaareva ry:n Queerfiktio-palkinnon ja se on vuoden 2023 Sarjakuva-Finlandia-finalisti.

Olen ollut aktiivinen monissa hankkeissa, joissa on tavoitteena myönteinen sosiaalinen muutos sarjakuvan, piirustuksen tai poikkitaiteellisin keinoin.

YLIPIETI NOORA: Olen Espoossa asuva kuvataiteilija ja nyt myös Pietarsaaren- ja Kruunupyyn kuntakuvataiteilija. Näihin hienoihin maisemiin pääsen matkustamaan vuoden aikana useamman kerran. Pietarsaaren tutustuin jo viime vuonna Tupakkamaksiinissa olleen yksityisnäyttelyni aikana.

Kuntakuvataiteilijana työskentelen itselleni läheisen yhteisötaiteen parissa. Tässä meillä on tekijöiden kanssa keskiössä maalaaminen ja varsinkin luova sekä vapauttava tyyli työtä toteuttaa. Tekijöiden lisäksi on ilo päästä tekemään yhteistyötä monien kaupungin toimijoiden kanssa ja muutenkin tutustumaan alueen kulttuurillisiin ominaispiirteisiin.

Omassa taiteessa työskentelen lisäksi maalaamisen, piirtämisen ja installaatioiden parissa. Tällä hetkellä minulla on käynnissä vampyyriteemainen ”Vulnerability”-projekti. Teoksissani vampyyrit saavat oman erityisen persoonan syntyessään kiertolaiselämässani tapahtuvien kohtaamisten ja uusien ympäristöjen vaihteluissa. Karkeus, fantasia sekä emootiot ovat teoksissa keskenään merkillisessä ristiriidassa ja silti, tai ehkä juuri siksi, samalla syntyvät toisistaan. Ilmeisesti juuri tämä mahdollisuus herättää teoksia katsottaessa hilpeyttä, joskus niiden puolestaan taas koskettaessa jotakin syvälle kätkeytyä.

BIO :Noora Ylipieti on Lahden Taideinstituutista sekä Aalto-yliopiston valmistunut taiteen maisteri. Ylipieti on pitänyt lukuisia näyttelyitä Suomessa sekä kansainvälisesti. Seuraavat näyttelyt ovat Rauman sekä Kemin taidemuseoissa. Taiteilija on viime vuosina työskennellyt useissa residensseissä. Näitä ovat mm. Taiteilijaresidenssi Viippola, Old Mine Residency, RaumArs Artist Residency ja Särön Oder residenssi (Saksa). Taiteilijan teoksia löytyy mm. HUS:in, Kemin taidemuseon, Tuulensuun taidesäätön, Helsingin Saskia ry:n ja A-klinikkasäätön kokoelmista.

Noora Ylipieti Pietarsaaren
Tupakkatehtaan salissa,
toimintamaalauksen
parissa.

Kuva: Jennifer Granqvist

Peruskoululaisten kanssa yhteistyössä maalattu betonipenkki Nauvossa.

Kuva: Niina Suominen

Kuntakuvataiteilija & syrjäytymisen vastavoima

MIRA PIITULAINEN

Kuntakuvataiteilijan työskentely maaseutumaisilla alueilla on usein paitsi kuvainnollisesti, myös kirjaimellisestikin vieraalle maaperälle astumista ja sinne asettumista. Samalla se on alueen kartoittamista seudun ulottuvuuksia ja yhteisöä kuulostellen. Kuntakuvataiteilijuus kysyy kykyjä, joilla näkymättömästä tehdään näkyvää ja joilla jo olemassa olevia, mutta unohtuneita rakenteita on mahdollista virkistää. Kuntakuvataiteilijan katse voi nähdä hylätyt tilat uusina mahdollisuuksina ja unohdetut tarinat yhteisöllisyyttä ja kuntaidentiteettiä kohentavina näkökulmina, joiden esiintuominen kannattaa. Työskentelyssä voikin nähdä useita yhteisö- ja ympäristötaiteellisia piirteitä, jotka kykenevät tarjoamaan kiintopisteitä myös osallisuudelle.

Osallisuuden merkitys ei ole mitätön. Sen on katsottu olevan syrjäytymisen vastavoima, jota määrittää elämänlaatua parantavat elementit, kuten toimijuus, hyvinvointi, toimeentulo, yhteisyys ja jäsenyys, siinä missä syrjäytymistä leimaavat vieraantuminen, objektiivisuus, osattomuus, turvattomuus, vetäytyminen ja taloudellinen, sekä terveydellinen huono-osaisuus. Osallisuus kytkeytyy osallistumiseen, mutta termin määrittely ei ole suoraviivaista. Jutta Virolaisen mukaan osallisuutta voidaan tarkastella kolmen tason avulla. Tällöin osallisuus määritellään laajasti 1) kuulumiseksi johonkin yhteisöön, 2) yhteisössä toimimiseksi, sekä 3) kokemukseksi yhteisöön kuulumiseksi ja merkityksestä yhteisön jäsenenä. Osallisuuden on myös katsottu olevan yhteydessä vaikuttamiseen, erityisesti silloin kun se kohdistuu omaan lähiympäristöön. (Virolainen, 2015).

Yhteisötaiteen juuret kurottelevat 1960-luvulle, jolloin osallistumisen ja yhteisöllisyyden kysymykset korostuivat ajan keskusteluissa ja poliittisessa liikehdinnässä. Erilaiset taiteelliset kokeilut pyrkivät jatkamaan 1900-luvun avantgardistista perinnettä ja kun taide puristautui ulos gallerioista ja museoista, siihen latautui aivan uudenlaista paikkasidonaisuutta. Samalla teosprosessien keskiöön nousi yhteistyö, vuorovaikutus ja keskustelu. Niinpä yhteisötaide on nimensä mukaisesti taidetta, jonka toteuttajana on yhteisö. Sille on ominaista, että se toteutuu erityisesti niissä ympäristöissä, joissa taidetta ei olla perinteisesti totuttu tarkastelemaan. (Kester, 2013). Rinnakkaiskäsitteet kuten soveltava taide, taidelähtöiset menetelmät, osallistava taidetoiminta, luovien yhteisöjen rakentaminen, sosiokulttuurinen innostaminen tai yleisesti taide- ja kulttuurilähtöinen toiminta ovat sukua myös yhteisötaiteen käsitteelle ja sen mahdollistamille lähestymistavoille. (Jussilainen, 2019, Bardy, 2007).

Yleisellä tasolla yhteisötaide syntyy yhteistyössä tilannetta koordinoivan taiteilijan kanssa. Yhteisötaiteelle onkin ominaista, että siihen liittyy oleellisesti tekijöiden ja kokijoiden, eli osallistuvan

yleisön toimet. Läheistä sukua yhteisötaiteelle on myös ympäristötaide, joka sitouttaa toiminnan tiettyyn paikkaan ja ympäristöön. Yhteisötaiteen käsite eroaa perinteisestä taidekäsitelmästä siinä mielessä, että perinteisen taidekäsitelmän keskiössä on konkreettinen taideteos taiteilijoinen ja näyteltyineen, kun taas yhteisötaide pyrkii pikemminkin korostamaan taidetta tekemisen kautta. (Hiltunen ym., 2001). Tämän pohjalta on huomioitava, ettei yhteisötaiteen toteuttaminen sinänsä vaadi jotain tiettyä olemassa olevaa yhteisöä, vaan yhteisötaide itsessään voi synnyttää yhteisöllisyyttä tilapäisesti ja tai pysyvästi.

Yhteisötaiteen luokittelu taiteeksi jakaa mielipiteitä, sillä yhteisötaide perinteisen estetiikan haastajana korostaa pikemminkin tekijöiden välistä yhteyttä, kuin tekniikkaa, jolla saavutetaan esteettisesti korkealaatuinen lopputulos. Yhteisötaiteeseen liittyvää kritiikkiä on kuitenkin pidetty ongelmallisena siksi, että yhteisötaiteen tuottaman sosiaalisen vaikutuksen on ajateltu olevan poliittista korrektiutta oleellisempi. (Jussilainen, 2019). Myös kuntakuvataiteilijan työssä edellä mainitut teemat vuorottelevat ja nousevat aika ajoin esille.

Teksti on osa *Kuntakuvataiteilija, kuvataiteen ammattilaiset kuntien kehittäjinä* (Kuusimäki, Piitulainen) -artikkelia, joka julkaistu osana SeAmkin ja Samkin tutkimusforumin raporttia: Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 178.

Lähteet

Bardy, M. (2007) *Taiteen paluu arkeen*. Teoksessa Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M., Korhonen, P. (toim.) (2007) *Taide keskellä elämää*, Nykyaikaisen taiteen museo Kiasman julkaisuja 106/2007, Like.

Hiltunen, M., Jokela, T. (2001) *Täälläkö taidetta? Johdatus yhteisölliseen taidekasvatukseen*. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja D: Opintojulkaisuja 4, VSL opintokeskus.

Jussilainen, A. (2019) *Yhteisötaide – historiaa, määrittelyä ja käytäntöjä*. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja, 72, Taideyliopisto.

Kester, G. (2013) *Conversation Pieces, Community and communication in Modern Art*. Berkeley: University of California Press.

Virolainen, J. (2015). *Näkökulmia osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen taiteen ja kulttuurin kentällä*. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja, 100–105. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seura.

YDÄÄN ANNETAAN
 TIEDOKSI
ja varmuutta
an välittämisellä
dolla

OSTETAAN MYYDÄÄN ANNETAAN
 HALUTAAN VAIHTAA TIEDOKSI
OLLAAN REHOITTIREISKIA...
VAILLA... II

OSTETAAN MYYDÄÄN
 HALUTAAN VAIHTAA TIEDOKSI
MAAILMANRAU

ILMOITUSTAULU
ÄÄN ANNETAAN
 TIEDOKSI
TÄ KAIKKI
LISIVAT
I, VAIKKA
DIN KÄYMI-

KANSAKUNNAN ILMOITUSTAULU
 OSTETAAN MYYDÄÄN ANNETAAN
 HALUTAAN VAIHTAA TIEDOKSI
Toivotaan terveyttä. Kankaanpää on
hyvä paikka asua.
Muistoja: heinää laitettiin seipäälle,
karjaa hoidettiin, maitoa kirnuttin ja
hopatettiin, vaatteet aina paikattu,
itse neulottiin villapaidat ja...

KANSAKUNNAN IL
 OSTETAAN MYYDÄÄN
 HALUTAAN VAIHTAA TIE
RAHAA LA
SUOMELLE

ILMOITUSTAULU
ÄÄN ANNETAAN
 TIEDOKSI
vaihdetaan

KANSAKUNNAN ILMOITUSTAULU
 OSTETAAN MYYDÄÄN ANNETAAN
 HALUTAAN VAIHTAA TIEDOKSI
Toivoisin että koulussa olisi ~~toive~~
ruokaa 2022 Krjotetu

KANSAKUNNAN I
 OSTETAAN MYYDÄÄN
 HALUTAAN VAIHTAA T
ULTIMAATINE
UNELMA OIS
PÄÄN ELÄINSUOL
SAIS SUPERBEA
UUDET HYVÄT VA
KEITET...

ILMOITUSTAULU
ÄÄN ANNETAAN
 TIEDOKSI
tärkein ihmisen
sotatunneilla ja

KANSAKUNNAN ILMOITUSTAULU
 OSTETAAN MYYDÄÄN ANNETAAN
 HALUTAAN VAIHTAA TIEDOKSI
Luonto niin upean kaunis on,
arvo sen täysin mittaamaton.
sen kukkaloistot kauneimmat ja
marjasadot mahtavat.

KANSAKUNNAN I
 OSTETAAN MYYDÄÄN
 HALUTAAN VAIHTAA T
HUOLESTOTTAVINTA
KAOPUKSEN KETTI
JA PÄÄTÄJÄJEN
MYYS!

N ILMOITUSTAULU
YDÄÄN ANNETAAN
 TIEDOKSI
Maila nousi
aan vuonna 1968
lta pois ensimmäis
o 2022.
oli pesäpallo.

KANSAKUNNAN ILMOITUSTAULU
 OSTETAAN MYYDÄÄN ANNETAAN
 HALUTAAN VAIHTAA TIEDOKSI
TAIDE RAKENTAMAAN
MAAILMANRAUHAN

KANSAKUNNAN
 OSTETAAN MYYDÄÄN
 TIEDOKSI

Kansakunnan ilmoitustaulu -työpajojen satoa Kankaanpäässä.
Kuva: Mira Piitulainen

Maaseutumaiset alueet & uudistettu kulttuurilaki

MIRA PIITULAINEN

Tilastokeskus määrittelee maaseutumaisen kunnan alueeksi, jonka väestöstä alle 60 % asuu taajamissa ja jonka suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000. Tähän kuuluvat myös kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4000. (Tilastokeskus, 2022). Maaseudun ja kaupungin raja ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, sillä näiden väliselle vyöhykkeelle voidaan katsoa kuuluvan varsinaisia maaseutualueita, maaseudun paikalliskeskuksia, kaupunkialueiden lähellä olevaa maaseutua, ydinmaaseutua, sekä harvaan asuttua maaseutua. Kun Suomea tarkastellaan puhtaasti kaupunki-maaseutuluokituksen valossa, voidaan todeta, että maantieteellisesti suurin osa maastamme on luokiteltu harvaan asutuksi maaseudeksi, jonka jälkeen toiselta ja kolmannelta sijalta löytyy ydinmaaseutu, sekä kaupungin läheiseksi luokiteltua maaseutua. Vuonna 2018 Suomessa oli 5 447 655 asukasta, joiden asuinpaikka löytyi koordinaattitiedoista. Maaseutumaisilla alueilla (ydinmaaseutu, kaupungin läheinen maaseutu, maaseudun paikalliskeskukset ja harvaan asuttu maaseutu) väestömäärä oli yhteensä 1 511 556 asukasta. (Helminen ym., 2020, s. 12-15).

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen Kuntien kulttuuritoiminnan nykytila ja kehittämistarpeet -tutkimuksen työpöytäpaperin mukaan taiteen ja kulttuuripalveluiden ja saatavuudessa on suuria alueellisia ja paikallisia eroja. Siinä missä kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kaupungeissa arvioitiin, että kulttuurin ja taiteen yhdenvertaisen saatavuuden edistäminen toteutuu kunnassa valtaosin hyvin, koki maaseutumaisista kunnista näin vain alle puolet. (Ruusuvirta ym., 2020) Saman tutkimuksen taustalta löytyy vuonna 2019 voimaan astunut uusi kulttuuritoimintalaki. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta korvasi aiemman 25 vuotta vanhan lain. Päivitetyt tavoitteet pyrkivät vahvistamaan kuntien kulttuuritoiminnan edellytyksiä.

Haasteelliseksi uuden kulttuurilain noudattamisen täysmittaisena tekee osittain se, että kuntakentän toimijat ovat lähtökohtaisesti hyvin erilaisia. Kunnan väkimäärä yksistään ei paljasta kunnan kulttuuritoiminnan tilaa: yhtäältä pienestäkin kunnasta saattaa löytyä hyvin vahvat rakenteet kulttuurin toteuttamiselle ja toisaalta suurikaan väkiluku ei välttämättä suoraan indikoi sitä, että kunnassa ylipäätään löytyisi kaikki laadukkaan kulttuuritoiminnan mahdollistavat rakenteet. Kuntien kulttuuritoiminnan nykytila ja kehittämistarpeet -tutkimuksessa todetaan kuitenkin, että kaupunkimaisissa kunnissa kulttuuriosaaminen ja siihen varatut resurssit ovat yleisesti paremmalla tasolla, kun maaseutumaisissa kunnissa, joissa pula henkilöstöresursseista korostuu. (Ruusuvirta ym., 2020)

Uuden kulttuurilain määrittelemän tehtävälisan perusteella näyttäisi siltä, että Kuntakuvataiteilijan työskentelyote voisi tarjota ratkaisuja myös tähän haasteeseen.

Kuntakuvataiteilija yhteisöllisyyttä ja kuntaidentiteettiä kohentamassa

Vaikka kulttuuritoiminnan nykytila maaseutumaisissa ympäristöissä koetaan kaupunkiseutuja heikomaksi, on kokemus maaseudulla asumisesta myönteinen. Tämä käy ilmi Sitran Maamerkit -barometristä, joka tarkastelee suomalaisten käsityksiä ja mielikuvia maaseudusta. Sen mukaan maaseutu edustaa suomalaisille tilaa ja rauhaa, puhdasta ruokaa sekä virkistäytymistä. Näiden elementtien katsottiin kyselyn perusteella edustavan hyvää elämää, siinä missä myös muut suomalaisten tärkeinä kokemat asiat, kuten turvallisuudentunne, asuinympäristön viihtyisyys, asumisen tilavuus, sekä luonnosta ja vuodenaikojen vaihtelusta nauttiminen. Kyselyn perusteella maaseudulla asuvat kokivat edellä mainittujen asioiden toteutuvan maaseudulla kaupunkiympäristöä paremmin siitäkkin huolimatta, että maaseudun infra palveluineen koettiin huonompana kaupunkiympäristöön verrattuna. (Vesala, ym. 2012).

Maaseutumaisten alueiden ympäristöille yhteistä on myös jatkuva muutos, joka toisinaan voi vaikuttaa myös pysähtyneisyydeltä. Rakennemuutoksen ja kaupungistumisen seurauksena kylät autioituvat, liiketilat tyhjenevät ja paikkakunnalle aikoinaan jäänyt väki vanhenee. Näihin seurauksiin myös on kuitenkin onnistuneesti otettu kantaa myös yhteisötaiteen keinoin. Voisiko kuntakuvataiteilijan työskentelyä maaseutumaisissa kunnissa tarkastella myös jonkinlaisena autioitumisen, hyljentyneen ja eriytymisen vastavoimana, joka palauttaa tekijät ja kokijat yhteisen äärelle? Yhteisen äärelle palaaminen voi osaltaan paitsi parantaa elämänlaatua, myös kohentaa kuntaidentiteettiä, jolla myönteisimmillään on myös sitouttavia vaikutuksia. Siinä missä identiteetti itsessään on ymmärrystä siitä, mitä ihminen ajattelee itsestään, on kuntaidentiteetti aluetietoisuutta ja kollektiivista ymmärrystä omasta asuinalueestaan. Kuntaidentiteetillä onkin voimakas yhteys kuntaimagoon, joka edelleen voi vaikuttaa positiivisesti myös kunnan veto- ja pitovoimaan. (Zimmerbaum, 2018).

Teksti on osa *Kuntakuvataiteilija, kuvataiteen ammattilaiset kuntien kehittäjinä* (Kuusimäki, Piitulainen) -artikkelia, joka julkaistu osana SeAmkin ja Samkin tutkimusforumin raporttia: Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 178.

Lähteet

Helminen, V., Nurmio, K., Vesanen, S. (2020) *Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018 – paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020.

Ruusuvirta, M., Renko V., Luonila, M. (2020). *Kuntien kulttuuritoiminnan nykytila ja kehittämistarpeet*. Cuporen työpapereita 12. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Tilastokeskus, *Tilastokeskuksen tilastollinen kuntaryhmitys, Maaseutuindikaattorit tietokanta*. <https://www.stat.fi/tup/msind/aluejako-ja-aiheet.html#:~:text=Maaseutumaisia%20kuntia%20ovat%20kunnat%2C%20joiden,v%C3%A4kiluku%20on%20alle%204%20000>. Viitattu 2.11.2022

Zimmerbauer, K. (2018). *Alueellinen identiteetti ja imago liikkeessä*. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin julkaisuja 15. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/17929>. Viitattu 23.10.2022

Pirjo Tikkinen
Rakukeramiikka-työpajan
teoksia ensimmäisen
polton jälkeen.

Kuva: Pirjo Tikkinen

NÄKÖKULMIA & KOKEMUKSIA KUNTAKUVATAITEILIJUUDESTA

**ALAPARTANEN JOUKO
KAHRA SADE
KIISKINEN VIIVI
KORVA ESSI
MERIMAA EERO
PEIPPO OUTI
PIITULAINEN MIRA
PIRTTISALO SUSAN
POHJOLA PANU
TIKKINEN PIRJO
VILJAKKA SIIRI**

Essi Korvan työpajassa
lohi-veistokset saivat
ennen ripustusta
väriä ylleen.

Kuva: Essi Korva

Koulusta kentälle

SUSA PIRTTISALO

Opiskelin viimeistä vuotta Kankaanpään taidekoulussa (SAMK), kun minua pyydettiin Kunta-kuvataiteilija-hankkeeseen. Kuntakuvataiteilijuuteni sijoittui Vaasan Vähäänkyröön, joka oli minulle tuttu jo opiskeluaikani erilaisten projektien kautta. Ensimmäisenä kouluvuoteni osallistuin Yli vaaran vuosien -hankkeeseen, jonka aikana toteutimme opiskelukaverini Emma Asikaisen kanssa betoniveistoskokonaisuuden Kaiku sekä Emma Asikaisen ja Senja Teriahon kanssa seinämaalauksen Lyhdyt. Kolmantena kouluvuoteni pyörähdin Vähässäkyrössä toteuttamassa neulanreikäkamera-projektin. Koska tunsin jo seudun, sen historiaa ja kunnan työntekijöitä, oli Kuntakuvataiteilija-hankkeeseen tarttuminen ja kuvataiteen ammattikentälle laskeutumiseni luottavainen ja pehmeä.

Aikaisemmissa projekteissani teemoinani olivat historia ja sen näkyväksi tuominen, säilyvyys sekä kuntaidentiteetin vahvistaminen. Tälläkin kertaa nämä toimivat työskentelyni lähtökohdina, mutta nyt mukaan tuli myös osallistavuus. Suhtauduin kuntakuvataiteilijuuteeni kuin olisin taiteen lähettiläs. Toin kuntalaisille mahdollisuuksia, tapoja ja ideoita tehdä taidetta. Teosten aiheet ja toteutus tulivat loppujen lopuksi vähäkyröläisiltä.

Kun Vähänkyrön puolelta toivottiin seinämaalausta, oli se oivallinen tilaisuus ottaa paikalliset mukaan suunnitteluun ja toteutukseen. Pyysin paikallisilta alakoululaisilta piirustuksia. Lähdin heille muutamia inspiraatiokysymyksiä, joita toivoin heidän käyttävän pohjana piirustuksille. Kysyin heiltä muun muassa heidän lempipaikkojaan Vähässäkyrössä, miltä Vähäkyrö näyttää tulevaisuudessa, mitä he tietävät Vähänkyrön historiasta, mitä sellaista Vähässäkyrössä ei ole, mutta he toivoisivat, että on? Valmiit piirustukset skannattiin ja lähetettiin minulle. Otin piirustuksista osia ja yhdistelin niistä kuvanmuokkausohjelmalla kolme kuvaa. Jokaisessa maalauksessa oli siis useamman lapsen piirtämiä elementtejä. Olin henkilökohtaisesti yllättynyt, kuinka historiapainotteisia piirustukset olivat. Se oli hyvä esimerkki siitä, kuinka tärkeää oli, että paikalliset osallistuivat kokonaisuuden suunnitteluun. Vähäkyröläiset lapset toivat esille sen, miltä näyttää Vähäkyrö nyt, mitkä asiat nuorille ovat tärkeitä ja mitä he nostavat kotipaikkakunnastaan esille.

Maalasimme viiden paikallisen nuoren kanssa maalaukset metallilevyille, jotka tulevat kiinnitetyiksi peruskoulun pihalla sijaitsevaan aitaan. Ohjasin maalaustyöpajaa nuorille kahden viikon ajan. Oli kiinnostavaa päästä kuulemaan, mistä vähäkyröläiset nuoret puhuvat, mikä on heille ajankohtaista. Näin syntyivät maalaukset, joiden aiheet ovat vähäkyröläisten lasten suunnittelemaa ja joissa näkyy vähäkyröläisten nuorten kädenjälki. Lasten piirustuksista ja maalauksista kokosimme Tässä ollaan-näyttelyn Vähäkyrötalon yläkertaan.

Halusin päästä kuntakuvataiteilijuuteni aikana työskentelemään mahdollisimman monen eri ikäluokan kanssa. Maalaustyöpajan lisäksi ohjasin viikon kestävä nonstop-työpajan nuorille ja aikuisille. Olin valmistanut etukäteen muutaman neulanreikäkameran ja hankkinut paperit ja kemiat. Vuotta aikaisemmin olin toteuttanut Vähänkyrön kunnan kanssa neulanreikäkamera-projektin, jonka aikana otin valokuvia pläkkiesineistä muokatuilla neulanreikäkameroilla. Valotin ja kehitin valokuvat paikan päällä, ilman oikeanlaista pimiötä. Olin todennut sen toimivaksi systeemiksi ja uskalsin ehdottaa neulanreikäkameratyöpajaa myös Kuntakuvataiteilija-hankkeeseen. Työpajan pisteeksi valikoitui Fyrry – Pläkkymuseon rakennuksessa olevan saunan eteinen. Pukuhuoneesta muokkasimme kunnan kesätyöntekijän kanssa valotiiviin pimiön. Työpajan aikana syntyneet kuvat laitettiin esille Oodi Vähällekyrölle-näyttelyyn Café Kanttorilaan.

Valmistuin virallisesti kuvataiteilijaksi ollessani Vähässäkyrössä. Erinomaisesti onnistunut ensimmäinen projektini kuvataiteilijana loi itsevarmuutta ja luottamusta tulevaan.

Susa Pirttialon luotsaamissa työpajoissa Vähässäkyrössä syntyi seinämaalauksia, joissa yhdistyivät monen nuoren ajatukset ja ideat.

Essi Korvan teos
Rakkaus on sokea
samoin viha,
mänty, 2022.

Kuva: Panu Pohjola

Kuntakuvataiteilijahankkeen toteutuksesta Lapin ammattikorkeakoulussa

PANU POHJOLA

Artikkelin kirjoittaja toimii Kuvataiteen koulutuksen lehtorina Lapin ammattikorkeakoulussa ja toimi oppilaitoksen edustajana ja yhteyshenkilönä alueen Kuntakuvataiteilijoihin ja yhteistyökumppaneihin Kuntakuvataiteilijahankkeessa vuosina 2022-2023.

Ensimmäisenä toimenä hankkeen käynnistyttyä alkuvuonna 2022 oli olla yhteydessä hanketta koordinoivan tahon eli Satakunnan ammattikorkeakoulun ja muiden hankkeessa toimivien ammattikorkeakoulujen edustajien kanssa hankkeen tavoitteista ja ajatuksista toteutukseen.

Seuraavassa vaiheessa artikkelin kirjoittaja oli yhteydessä yhteistyökumppaneihin eli Pellon kulttuuritoimeen, Tornion kulttuuritoimeen ja Outokaira tuottamhan yhdistyksen.

Näissä keskusteluissa päädyttiin keskustelemaan myös Aineen taidemuseon johtajan Virpi Kanniaisen kanssa mahdollisten kuvataiteilijoiden kartoittamiseksi.

Rekrytoitavien kuvataiteilijoiden kriteereiksi muodostui seuraavat:

1. Asuminen Pellossa tai Torniossa. Tähän päädyttiin sen vuoksi, että hankkeessa ei ollut varattu varoja kuluihin kuin 1000€ Lapin ammattikorkeakoululle. Lisäksi haluttiin paikallistuntemus ja mahdollisuus verkostoitumiseen kunnan toimielinten kanssa ja tällä tavoin yhteistyön jatkumisen hankkeen päättymisen jälkeen eli hankkeen vaikutusten vakiinnuttamiseksi yhteistyökunnissa.
2. Rekrytoitavan tuli olla ammattimainen kuvataiteilija. Tässä katsottiin kriteereiksi näyttelytoiminta kolmen viime vuoden ajalta ja kuuluminen Lapin Taiteilijaseuraan tai vastaavaan organisaatioon.
3. Kuvataiteilijan oma kiinnostus ja sitoutuminen hankkeen tavoitteisiin, joista nostettiin tässä yhteydessä esiin kulttuurin ja taiteen saavutettavuuden lisääminen kuntalaisille maaseutumaisilla alueilla, sekä ihmisten osallisuuden ja osallistumisen lisääminen

Taiteilijoiden kartoittamiseksi kävimme keskustelun Virpi Kanniaisen kanssa. Torniossa toimi tietojemme mukaan hankkeen alkamisen hetkellä kaksi vapaata ammattikuvataiteilijaa Jouko Alapartanen ja Sanna Haimila, Pellossa ei ollut yhtään, mutta Pellolainen Essi Korva asui Kolarin rajan

tuntumassa. Virpi Kanninen lupautui ohjausryhmään tämän keskustelun aikana. Lapin ammattikorkeakoulun edustajana ohjausryhmässä toimi toimialajohtaja Marika Saranne.

Kolmannen kriteerin täyttämiseksi projektin vetäjä oli ensin yhteydessä Jouko Alapartaseen, jolla oli lähiaikoina ollut näyttely Torniossa, Galleria Tilassa. Hän ilmaisi kiinnostuksensa, joten hänestä lähti esimiesasteelle esitys rekrytoinnista. Myös Essi Korva oli kiinnostunut ja esitys lähti myös hänestä.

Hankkeen reunaehtojen ja ohjausryhmän puheenjohtaja kannan perusteella Lapin ammattikorkeakoulun hallinnossa pohdittiin eri vaihtoehtoja rekrytointiin. Siellä päädyttiin esittämään sivutoimisen tuntiopettajan pestejä Kuntakuvataiteilijoille.

Kuntakuvataiteilijoina toimivat sivutoimisen opettajan sopimuksella siis toukokuusta 2022 Pellossa Essi Korva ja Torniossa Jouko Alapartanen. Työsopimukset olivat voimassa marraskuun loppuun 2022 vuoden osalta. Molempien taiteilijoiden tehtävänä oli ensin verkostoitua kunnan hankkeeseen osallistuvien kulttuuripuolen toimijoiden kanssa ja tehdä sen jälkeen suunnitelmat hankkeen tavoitteet täyttävästä projektista.

Essi Korvan vuoden 2022 suunnitelmana oli tehdä Pellon kuntaan betonisia maalattuja lohivestoksia, mutta kesän 2022 aikana suunnitelma muuttui rahoitussyystä puureliefeiksi. Näihin materiaali ja maalit saatiin Pellon kunnalta. Essi Korva muotoili reliefit omalla studiollaan ja niiden maalaus tehtiin lasten kuvataide kerhon toimesta. Ripustus hoidettiin kevään 2023 aikana kunnan tiloihin mm. vanhusten kiinteistöihin.

Jouko Alapartasen työskentelyjaksoon oli kaupungin toiveena integroida Tornion valoviikkojen avausjuhla Apteekin puistossa ja Möljällä 4.11.2022 ja Jouko tarttuikin tähän mahdollisuuteen ja suunnitteli ja toteutti tapahtumaan mennessä valo/video/mediataideteoksen nimeltä Anticommercial Dancers. Tämän materiaalin kuvaamiseen osallistui myös Lapin ammattikorkeakoulun projektissa toimiva kuvataiteen lehtori Panu Pohjola. Tapahtuman tekniikka toteutettiin yhteistyössä ammattiopisto Lappian kanssa. Heidän hallinnoimalta hankkeelta tuli taloudelliset resurssit toteuttaa taiteen esillepano tapahtumassa. Tornion kaupungilla ei kulttuuritoimen positiivisesta suhtautumisesta ja pitkästä yhteisestä suunnittelu jaksosta huolimatta ollut lainkaan budjettia tapahtumaan, mutta tulevina vuosina tämän kokemuksen perusteella varattiin budjettiin rahoitus.

Kuntakuvataiteilijoiden työsuhde oli sivutoimisen tuntiopettajan työsuhde ja vuoden 2022 lopussa käytiin suunnittelukokous oppilaitoksella ja kuvataiteilijoiden kanssa ja näissä kävi ilmi, että molemmin puolin, sekä hankkeen Satakunnan ammattikorkeakoulun projektipäällikön mielestä oli mielekästä jatkaa yhteistyötä samojen taiteilijoiden kanssa myös vuonna 2023. Tätä puolsi sekin, että monella muulla alueella kuntakuvataiteilijoiden rekrytointi toteutui vasta loppuvuonna 2022 tai alkuvuonna 2023 ja hankkeen yhtenä tavoitteena oli eri puolilla toimivien kuvataiteilijoiden verkostoituminen ja kokemusten jakaminen. Tämä toiminta organisoitiin yhteisin verkkotapaamisin vuoden 2023 alusta. Lapin ammattikorkeakoulun vuoden 2022 kuvataiteilijat olisivat jääneet tämän ulkopuolelle, mikäli työsuhdetta ei olisi uusittu vuoden 2023 ajalle.

Vuoden 2023 suunnitelmassa Tornion kuntakuvataiteilija Jouko Alapartanen ja Pellon kuntakuvataiteilija Essi Korva päättivät yhdistää voimansa ja suunnitella ja toteuttaa yhteisen kokonaisuuden, johon liittyy yhteinen näyttely ja sen yhteyteen taidepedagogista toimintaa, etenkin eri asteilla opiskelevien koululaisten kanssa.

Lainaus näyttelytekstistä:

Kadotettu identiteetti

Keitä me olemme, olemmeko hukanneet itsemme informaation ja sosiaalisen media aallokkoon? Mistä identiteetti rakentuu, millä tavoin kieli, ympäristö, kokemukset rakentavat sitä olemmeko vain kokemuksen kollaaseja. Millä tavoin Tornionjokilaaksolaisuus välittyy taiteessamme, itsesämme vai välittykö se?

Kuntakuvataiteilijat Jouko Alapartanen ja Essi Korva ovat työstäneet näitä ajatuksia ja teemoja teoksissaan. Näyttelyyn Jouko Alapartanen tuo maalauksia ja Essi Korva veistoksia. Osa teoksista on vanhempia ja osa täysin uusia. Näyttelyn teokset on toteutettu monilla eri tekniikoilla.

Jouko Alapartanen on kuntakuvataiteilijana Torniossa ja Essi Korva Pellossa. He päättivät toteuttaa yhdessä näyttelyn, joka tulee ensin Pelloon ja sitten Tornioon. Näyttelyn ajatuksena on tuoda taide helposti lähestyttäväksi kaikille.

Pellossa näyttelyä pääsee kahden ensimmäisen viikon aikana ihmettelemään kaikki halukkaat ja viimeinen viikko on pyhitetty koululaisille ja heille järjestetyille työpajoille. Meille kuntakuvataiteilijoille on tärkeää, että nuoret pääsevät tutustumaan taiteeseen paikkakunnasta riippumatta.

Taiteilija Essi Korva valvoo Pellon näyttelyn ja on tavattavissa näyttelyn aukioloaikoina. Avajaisissa molemmat taiteilijat ovat tavattavissa. Pellossa näyttely on avoinna Vanhan yläkoulun aulassa ja kirjastossa 9.-21.10.2023 klo 12-18. Näyttely oli suljettu sunnuntaisin. Avajaiset 8.10. klo 18-20. Osoite Koulutie 14, 95700 Pello.

Tornioon näyttely siirtyi Pellon näyttelyn jälkeen Rajalla kauppakeskuksen Galleria Kortteeriin. Siellä näyttely oli auki marraskuun 2023. Tornion näyttelyssä taidepedagoginen osuus toteutui yhteistyössä Aineen Taidemuseon kanssa.

Kadotettu Identiteetti näyttelystä muodostui 86 teoksen vaikuttava kokonaisuus Rajalla kauppakeskuksen Kortteeri Galleriaan. Avajaisissa 2.11. oli noin sata henkeä kaupungin johtajasta alkaen ja näyttelyssä on ollut sen jälkeenkin hyvin kävijöitä. Galleria oli aikaisemmin Aineen taidemuseon remontin aikainen väistötila ja usean sadan neliön kokoisena, hyvillä ripustusmahdollisuuksilla ja valaisulla varustettuna mahdollisti korkeatasoisen näyttelyn tuomisen Tornion vilkkaimmalle paikalle. Näyttely oli myös Tornion kaupungin Piot 2023 festivaalin ohjelmaa ja sai tässäkin yhteydessä hyvän vastaanoton. Kuukauden aikana galleriassa järjestetään erilaisia yleisötapahtumia. Gallerian hallinnoija on jo lähestynyt pyynnöllä jatkaa näyttelyä joulusesongin yli ja Oululainen Neliö Galleria tarjosi näyttelylle jatkon tammikuuksi 2024.

Essi Korvan veistos
Hömötiainen 2023 ja
Jouko Alapartasen
maalauks Kuolema 2023.

Kuva: Panu Pohjola

Kokemuksia Kuntakuvataiteilijahankkeesta Lapissa

ESSI KORVA, JOUKO ALAPARTANEN, PANU POHJOLA

Yleisesti voi todeta hankkeen tiivistäneen ja vakiinnuttaneen suhteita alueen ammatti kuvataiteilijoihin, ammattikorkeakouluun ja alueen kulttuuritoimijoihin.

Taiteilijoiden ajatuksia vuoden 2022 toiminnan jälkeen

Kunnan kulttuuritoimet suhtautuivat hankkeeseen ja kuntakuvataiteilijuuteen ilolla ja avuliaasti, mutta taiteilijoita yllätti kunnan noin kahden kuukauden päätöksen teon aikajänne ja budjettien tiukkuus. Rahat ovat jo etukäteen budjetoitu käytettäväksi tarkasti eri kohteisiin ja muutoksia on hyvin vaikea tehdä. Lisärahoituksen hakeminen vaikkapa Leader hankkeilta on kuvataiteilijan näkökulmasta monimutkaista ja myös vaikeata rahoitusosuuksien, sääntöjen, hakemusbyrokratian ja hankehallinnon vuoksi. Näissä myös kilpailusäännöt ja kilpailuttamattomien kulujen rajoitukset tekevät niistä liian hankalia ja taloudellisesti kannattamattomia. Kunnan organisaatiossa vaikuttaa myös tiedonkulku olevan hidasta ja kuvataiteilija ei voi vastauksettomuuden vuoksi edes tietää onko yhteystiedot ajan tasalla. Pienen kunnan organisaatioiden ja varojen vähyden aiheuttama kilpailuasetelma on selkeästi hahmotettavissa ulkopuolelta tulevalle kuvataiteilijalle, ja tämä on omiaan karsimaan kiinnostusta yhteistyöhön. Kuvataiteilijan näkökulmasta kuvataide ja taide yleensä tulisi ymmärtää omana toimialana, eikä kunnan päätöksenteon yhteydessä ymmärtää sivistys- ja kulttuuritoimena, vaikka kategorisesti sitä onkin. Kulttuuriin yhdistettynä kuntapäätöksenteossa kilpailuasetelmaan niputetaan kaikki esim. käsityö kerhoihin, lasten taide kerhoihin tai vapaan sivistystyön tai kirjaston toimiin ja näille on hyvin vaikea luoda yhteismitallisia arviointiperusteita. Taide tuottaa yleensä pysyviä taide-esineitä tai elämyksiä yleisölle, kun taas nuo muut mainitut ovat enemmän tekijöiden virkistystoimintaa. Tämä niputtaminen ei ole Kuntakuvataiteilijoiden mukaan pelkästään kunnan, vaan myös matkailu- ja kehittämisorganisaatioiden tapa nähdä kulttuuria. Asetetaanko kuvataiteilija yrittäjän asemaan ja pelätään kilpailuetua vai miksi näin tapahtuu, ei hankkeen toiminnan perusteella voi ainakaan vielä päätellä? Kuvataidetta koitetaan usein työntää myös liiketoiminnan tai kunnan muiden toimien yhteyteen, niille alisteiseksi mm. ohjelmapalveluihin matkailussa tai hyvinvointiin sosiaalitoimen ja terveydenhuollon yhteydessä, mutta kuvataiteilijan mielestä taidetta voisi tarkastella taiteena ja sen hyödyt voisivat olla kokijakohtaisia. Kuntakuvataiteilijat olivat yksimielisiä siitä, että taiteilijan kykyä nähdä asioita, joita ei ole vielä olemassa voisi

hyödyntää sisällöntuotannon ja monenlaisen tuotannon lähtökohtana, jonka ympärille tuotannon mahdollistava verkosto rakentuu, eikä niin että taiteilija ympätään valmiiseen verkostoon kömpelöllä liitoksella. Taiteilijan päämotiivi on tehdä taidetta, mutta harvoin hän on sen muotoon tai tuotantotapaan etukäteen lukkiutunut, idea, aihe ja prosessi vie muotoa ja tekniikkaa. Taiteilija on kuitenkin kuntakuvataiteilijoiden näkemyksen mukaan huono, jopa arka ensinnäkin rahoituksen kokoamisessa ja monesti myös ulkopuolisen verkoston luomisessa.

Kuntakuvataiteilijat keskustelivat myös pienten alueiden vähien taiteilijoiden kilpailuasetelman aiheuttamasta kitkasta ja pohtivat myös tämän syitä ja keinoja asian korjaamiseen. Torniossa toimii aktiivisesti tietojemme mukaan kaksi aktiivisesti taidetta kansallisella tai kansainvälisellä tasolla toimivaa ammattikuvataiteilijaa, Sanna Haimila ja Jouko Alapartanen. Muut, nimekkäämmätkin toimivat ja asuvat etelässä tai ulkomailla. Pello-Kolari akselilla on Oranki Art yhdistys, jonka aktiiviset jäsenet asuvat muualla ja Essi Korva. Kuntakuvataiteilijat pitivät kitkan syynä resurssi- niukkuutta ja ehkäpä myös inhimillistä kateutta. Yhteistyöhön ja ajatusten vaihtoon olisi kyllä heidän kokemuksiansa mukaan valmiutta ja halua, mutta pienet yhteentörmäykset muutamankin kymmenen euron summien suhteen ovat historian saatossa tulehduttaneet välejä epäileviksi. Torniossa muutamalle taiteilijalle on myönnetty tilat Porthanin koululta, mutta suurin osa tiloista on erilaisessa harrastuskäytössä tai kaupungin eri organisaatioiden säilytystiloina. Sisätila ongelmat haittaavat osan tilojen käyttöä liiaksi. Kaupungissa on siis neljälle taiteilijalle työtilat. Muut joutuvat muuttamaan muualle tai kuten Essi Korva, hankkimaan kunnan käytöstä poistamia tiloja syrjäseudulta.

Kuntakuvataiteilijat olivat pohtineet yhdessä ja erikseen taiteilijoiden työllistymismahdollisuuksia kuntiin. Edellä mainittu visiointikyky voisi olla ytimenä moneenkin toimintaan, kunhan löytyisi välittäjä taho, joka osaisi saattaa oikeat ihmiset yhteen kunnan, kolmannen sektorin ja taiteilijoiden piiristä. Yksi selkeä mahdollisuus voisi olla residenssitoiminnan ylläpito, esimerkiksi Torniossa on taiteilijaresidenssi, mutta sen käyttö taiteilijoiden parissa on vähäistä. Taiteilijat tarvitsevat vastaanottavan tahon, joka ymmärtää heidän tekemistään, tuntee paikallisen toimintaympäristön ja voi osallistua myös keskusteluun taiteesta ja taiteen tekemisestä. Tyhjenevillä pikkukunnilla on kyllä paljon taiteilijoiden kannalta mielenkiintoisia tiloja vapautumassa tai tyhjillään. Hankkeet kuntakuvataiteilijat kokivat yleisesti hankaliksi lähestyä, esimerkiksi tarjouspyynnöt käyttävät kieltä ja termistöä, jota kuvataiteilijat eivät koe omakseen ja kriteeristö on usein sellainen, että omasta osaamisesta ja asiantuntemuksesta ei tunnisteta näitä. Ympäristötaidetta voisi käyttää hyväksi vaikkapa luonnon ennallistamisessa tai vaikkapa maankäytön jälkien peittämisessä maankäytön loputtua. Taiteen ja yleisön kohtaamiseen on kuvataiteilijoilla motiivia ja se koetaan hyvin tärkeänä, monella paikkakunnalla varmaankin olisi omia oman onnensa nojaan jääneitä taidekohteita, joiden ympärille voisi tällaista kohtaamista järjestää paikkojen elvyttämisen yhteydessä. Näin kuntalaiset ja taiteilijat voisivat päästä vuorovaikutukseen ja kuntalaiset saisivat taiteen näkyväksi omaan arkeensa. Yhtenä esimerkkinä Jouko Alapartanen nosti Aineen taidemuseon veistos puiston, joka on virkistyskäytönkin suhteen keskeisellä paikalla. Joitakin kohtaamispaikkoja voisi taiteilijoiden ja taiteen harrastajien yhteiset tuotantotilat, kuten vaikkapa Aineen entinen grafiikkapaja tai galleriatoimintaa harjoittavat tilat, joita usein on näivettymässä kunnissa.

Vuoden 2023 kokemuksia ja mahdollisuuksia jatkoon

Kunnissa kunnan johto on delegoinut sivistys- ja kulttuuritoimen alueen johtajalle ja tämä kulttuurisih-
teerille. Yksi selkeä yhteyshenkilö onkin taiteilijoiden näkökulmasta paras toimintamalli yhteistyölle.
Kuntakuvataiteilijat toivoivat kuitenkin pysyvyyttä tälle yhteistyölle ja ymmärtävät toki kiristyvän kun-
tatalouden aiheuttaman paineen budjetoinnille ja myös vaihtuvuuden näissä tehtävissä, mutta jos ku-
vataidetta halutaan tuoda kuntalaisille, yksi henkilö, jonka kautta aukeaa yhteistyö kuntaorganisaatioon
ja toimintaan hyvissä ajoin budjettiin varatut määrärahat sujuvoittavat toimintaa oleellisesti. Torniossa
vaikuttaa yhteistyö tahona toiminut PIOT festivaali tehneen juuri näin.

Taidetta voitaisiin näyttelytoiminnan kautta tuoda kuntalaisille kuntakuvataiteilijoiden mie-
lestä varaamalla kunnan käytöstä poistettuihin tai vastaaviin tiloihin näyttelypaikka. Lisäksi voisi
varata asuintilat, joihin kutsutaan kuvataiteilija työskentelemään eli tekemään näyttely ja järjestä-
mään sen yhteyteen työpajoja ja käyntejä koululaisille, palvelutalon asukkaille ja muille mahdoli-
sille ryhmille. Vuonna 2023 tämä järjestyikin Pellossa entisellä yläasteella, joka on esteetön tila ja
sen läheisyydessä toimii koulukeskus, jossa toimivat päiväkotit, ala- ja yläaste, sekä lukio, eli varsin
ihanteellista mm. matkojen kannalta. Pellossa myös mm. Ukrainalaiset pakolaiset kutsuttiin omana
päivänään tutustumaan näyttelyyn eli kunnassa voitaisiin jo lähtökohtaisesti miettiä vaikkapa seu-
raava rytmi: kolmen viikon näyttelyajasta puolet näyttely on auki kaikelle yleisölle ja puolet ajasta
on varattuna eri ryhmille. Näin näyttely ja siihen liittyvät työpajat voisivat olla jo vuosisuunnitel-
massa eri tahoilla etukäteen. Kunta voisi ottaa tästä organisoinnista vastuun aikataulutuksen ja tie-
dotuksen muodossa, sekä varata siihen, sekä kuvataiteilijan palkkakuluihin, tilakuluihin, ryhmien
kuljetukseen, avajaiskuluihin ja työpajojen sekä taideteosten tekoon budjettiin sopivan summan.
Kuvataiteilijan työskentelytilat tulisi myös osoittaa jostain hänelle varatun asunnon yhteydestä tai
lähistöltä, jos näyttelytilassa ei voi työskennellä tai tehdä kuvataiteilijan tekemää taidetta. Matkaku-
luihin pitää myös varata tietty summa etukäteen, jotta projekti onnistuu.

Kuvataiteilijalta voisi edellyttää työskentelyä kunnassa ja kuten Pellon tapauksessa vuo-
rovaikutusta lisäksi vuonna 2023, se että kuntakuvataiteilija valvoi itse näyttelyn ja oli tavattavissa
näyttelyssä sen auki olo aikoina. Kuntakuvataiteilija myös ohjasi työpajat eri ryhmille.

Halutessaan kunta voisi myös lunastaa jonkin teoksen näyttelystä, mikäli siihen on varattu
sopiva summa etukäteen, ja asettaa sen johonkin näyttelyssä ja työpajoissa vierailleen ryhmän ti-
loihin muistona ja innoituksen lähteenä. Vuosien jälkeen kunnalle kertyisi näin mittava ja arvokas
kokoelma nykytaidetta. Tämä kokoelma tuo kuntalaisille pysyvän mahdollisuuden kohdata taidetta
omassa kunnassaan.

Ammattikorkeakoulun näkökulmasta

Ensinnäkin ja arvokkainta oli kohdata ja tehdä yhteistyötä kahden alueella pidemmän aikaa toimi-
neen ja pysyneen kuvataiteilijan kanssa. Tämä kasvatti tietoutta siihen millainen arki ja työelämä-
kenttä, sekä vaatimukset valmistuvia kuvataiteilijoita odottaa Lapin läänissä. Vuosittaiset vierailut
Porthanin koululla Jouko Alapartasen työtiloissa, sekä Willa Korvassa Essi Korvan luona on toimi-
nut innoituksena opetushenkilökunnalle, mutta etenkin opiskelijoille.

Kampuksen sijainti kunnassa Torniossa suhteet kaupungin kulttuurin kanssa toimiviin
virkahenkilöihin ovat tiivistyneet ja yhteistyö on laajentunut mm. Horizon purkutalo projektiin ja

PIOT tapahtumaan, joka näyttää tällä hetkellä vakiinnuttaneen asemansa kaupunkilaisten taide tarjonnassa. Yllättäen myös Haaparannan alueella on Kuntakuvataiteilijahankkeen kautta tapahtuneen verkostoitumisen kautta mm näyttelytoiminta lisääntynyt ja sielläkin toteutettiin purkutalo projekti. Myös suhteet alueen taidemuseoon eli Aineen taidemuseoon on herätetty aktiivisemmalle tasolle. Heidän kuraattorinsa kuratoi keväänäyttelymme, lisäksi kuvataidekasvatuksen tilojen yhteiskäyttöä mm grafiikan opetuksessa on aloitettu. Lapin taiteilijaseuraan on tiivistetty yhteistyötä ja suunniteltu mm välittäjäorganisaatiomallin vakiinnuttamista yhteistyössä. Opiskelijat ovat myös päässeet tutustumaan taiteilijaseuran toimintaan. Rajalla kauppakeskuksen kanssa on myös päästy uudelle tasolle siellä tyhjiin liiketilaan rakennetun gallerian käytöstä. Kuntakuvataiteilijoiden lisäksi tilaan on saatu opiskelijoiden näyttelyitä.

Osa edistysaskelista johtuu Kuntakuvataiteilijahankkeen ulkopuolisista syistä eli mm Aineen taidemuseon remontin valmistuminen, kaupungin tahto tehdä talvikauden avauksesta kuntalaisille näyttävä Piot-festivaalin muodossa, Tornion nuorisotoimen aktiivisuus, Porthanin koulun kehityshanke, Lapin taiteilijaseuran ja Pellon kunnan organisaation kehitystyö jne. vaikuttivat yhteistyön tiivistymiseen, mutta ilman Kuntakuvataiteilijahanketta yhteinen motiivi viedä taidetta kuntalaisille olisi ollut Panu Pohjolan arvion mukaan laimeampaa.

Tiivistäen voi todeta, että hankkeen tavoitteena olleet kuvataiteilijoiden työllistymismahdollisuuksien edellytysten tuntemus on noussut hyvin ajantasaiselle ja konkreettiselle tasolle hankkeen myötä. Lisäksi verkosto, jossa kulttuuritoiminta ja myös välittäjätoimintaa voi tehdä on nyt tuttua.

Essi Korva
Kadotettu Identiteetti
näyttelyä valvomassa
Pellossa 11.10.2023.

Kuva: Panu Pohjola

Kadotettu identiteetti
Galleria Kortteerissa
Torniossa

Kuva: Panu Pohjola

Havainnot Kuntakuvataiteilija-hankkeen toteutuksen ajalta

PANU POHJOLA

Kuntakuvataiteilijahankkeen toteutuksessa nousi taiteilijoiden taholta esiin hankkeen arvo välittäjänä kuvataiteilijan pirstaleisessa työelämäkentässä ja toive toiminnan pysyvyydestä.

Kuvataiteilijan ammatissa päätehtävä on tehdä kuvia tai niihin rinnastettavia teoksia ja saattaa ne yleisön saataville. Tämä prosessi tapahtuu monesti hyvin erilaisissa tilanteissa, joko apurahoin, tekijänoikeuskorvauksin ja teosmyynnin tukema näyttelytoimintana tai erilaisina toimeksiantoina vaikkapa julkisen taiteen, prosenttiperiaatteen tai muun kuvatuotannon parissa. Kuvataiteilija voi myös toimia asiantuntijatehtävissä tai opettaa ammattiaan muille. Monesti näistä lähteistä tuleva ansio on määräaikaista ja vaihtelevaa tasoltaan. Elämiseen tarvittavia tuloja täydennetään muulla työllä tai vaikkapa puolison tuloilla ja äärimmäisessä tilanteessa yhteiskunnan tuilla. Katja Rensujefin Taiteen edistämiskeskukselle tekemän tutkimuksen mukaan voidaan siis jakaa kuvataiteilijan työ taiteelliseen työhön, taiteelliseen työhön liittyvään työhön tai muuhun työhön.

Suomen Taiteilijaseuran alaiseen liittoon kuulumisen, alan koulutus ja ammattitasoinen taiteellinen toiminta ovat tärkeitä kuvataiteilijan ammattilaisuuden astetta mittaavia tekijöitä. Tämä taas vaikuttaa hyvien näyttelypaikkojen saantiin, apurahoitukseen, residenssien saantiin ja teosmyyntiin tärkeimpiin kokoelmiin sekä yhteistyömahdollisuuksiin, alan luottamustoimiin ja toimeksiantoihin. Nämä kaikki ovat näitä ammattilaisuuden astetta mittaavia tekijöitä taiteilijan CV:ssä. Osa kuvataiteilijoista etsii itselleen erilaisen ammattiprofilin, vaikkapa Sade Kahran Yli Vaaran Vuosien julkaisussa esittämät, alumnitutkimukseen perustuvat ammattiprofilin: Asiantuntija, Monitulotaiteilija, Opettaja, Osallistava taiteilija, Julkisen taiteen tekijä, Yrittäjä tai Kuvittaja.

Kaikki edellä kuvattu on kuitenkin projektiluonteista ja väleissä on jaksoja, joissa kuvataiteilijalla ei ole tuloja tai aktiivista uraa edistävää toimintaa. Tämän lisäksi suuri osa taiteilijoista on taiteen varsinaisen rahoituksen ulkokehällä tai sen ulkopuolella, jolloin toiminnan rahoitus on hankittava muilla, alussa kuvatuilla tavoilla.

Etenkin harvaan asutuilla alueilla kuvataiteilijoilta puuttuu usein verkosto toisiin kuvataiteilijoihin, rahoittajiin, yrityskentälle ja kuntiin. Oma osaaminen ei Kuntakuvataiteilija-hankkeen (OKM/1444/620/2021) kokemusten perusteella riitä taiteen tekemiseen liiketoimintana, taiteen näkyvyyden hankkimiseen, digitalisaation haasteisiin, hankkeiden organisointiin, ja yhteydenpitoon sekä kansainvälistymiseen, vaikka ideoita kyllä on. Esimerkiksi kuntien edustajilla ei ole aina kokonaisvaltaista ymmärrystä kuvataiteilijoiden osaamisen hyödyntämiseen kuntien ja yritysten

elinvoimaisuuden, näkyvyyden ja hyvinvoinnin lisäämisessä, vaikka silläkin suunnalla tahtoa on, ja vaihdellen myös rahoitusta.

Kuvataiteen ekosysteemiin kuuluvat taidetta eri tavoin rahoittavat elimet, museot, taiteilija- ja tekijänoikeusjärjestöt ja -seurat, residenssiorganisaatiot, galleriat, alan oppilaitokset ja kunnat sekä välittäjäorganisaatiot. (Nykytaiteen ekosysteemeissä, Cupore s. 14). Tätä voidaan myös kutsua kuvataiteen työelämäkentäksi. Kuten helposti havaitaan, kuvataiteen työelämäkenttä on paljon pirstaleisempi kuin vaikkapa terveydenhuollon tai teollisuuden alalla. Tästä syystä työelämäyhteistyötä hoitavalle välittäjäorganisaatiolle on tarvetta. Ammattikorkeakouluilla on lakisääteinen tehtävä tehdä työelämäyhteistyötä ja näin ollen ne ovat luonnollinen taho operoimaan työelämäyhteistyössä. Nykykäytännön mukaan työelämäyhteistyö on rajattu työelämäkentän ja opiskelijoiden väliseksi, ei koskettamaan alalla jo toimivia kuvataiteilijoita. Joissain hankkeissa, kuten Kuntakuvataiteilija-hanke, tätäkin on pystytty tekemään. Ammattikorkeakouluilla ei kuitenkaan ole vakiintunutta organisaatiota tai rahoitusta tälle työlle ja usein myös jatkuvasti kiristyvillä resursseilla suoritettava ydintehtävä koulutusorganisaationa pitää tuki sisällään monimuotoisen työelämäyhteistyön, jossa opiskelijat ovat hyödyn saajina, mutta alumnityöhön ei voida samalla painolla keskittyä. Pirstaleisen työelämäkentän hahmottamiseen ja työelämäyhteistyötaitojen kehittämiseen on kiinnitettävä lisähuomiota ammattikorkeakoulujen kuvataiteen koulutuksessa, jotta sujuva yhteistyö olisi kuvataiteilijoiden osalta mahdollista valmistumisen jälkeen. Osaltaan myös taiteilijaseuroilla on kiinnostusta ottaa tätä työelämässä toimivien kuvataiteilijoiden mahdollisuuksia lisäävää toimintaa omaksi tehtäväkseen. Heidän resurssiaan enempää tuntematta, yhteistyö koko ekosysteemin sisällä saattaisi olla hedelmällisin malli, koordinoipa sitä sitten ammattikorkeakoulut tai taiteilijaseurat.

Lähteet

Rensujeff (2015) *Taiteilijan asema 2010*. Taiteen edistämiskeskus. ISBN 978-952-5253-90-0 (pdf)

Suomen Taiteilijaseura ry. *Kuvataiteilijamatrikkeli*. (haettu 4.10.2023) <https://kuvataiteilijamatrikkeli.fi/ohjeet-taiteilijoille>

Hirvi-Ijäs&Renko (2022). *Nykytaiteen ekosysteemeissä*. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. ISBN 978-952-7200-66-7 (pdf)

Kuusimäki toim. (2022). *Yli Vaaran Vuosien. Kuvataiteilijan uuden työn koulutusmallit*. Satakunnan ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022041429255>

Otos Jouko Alpartasen
videoteoksesta
Anticommercial Dancers
2022.

Kuva: Panu Pohjola

ANKARHUSES SERIEVERKSTAD

~ ANKKURITALON SARJAKUVAPAJA

Siiri Viljakan
työpajakokonaisuudessa
syntyi Ankkuritalon oma
sarjakuvajulkaisu.

Kuva: Siiri Viljakka

Kuntakuvataiteilijat Paraisilla

EERO MERIMAA

Lähtökohdat hankkeen valmistelulle

Voiko ammattikorkeakoulu toimia alueellisena välittäjäorganisaationa? Turun ammattikorkeakoulu on iso organisaatio. Monta kampusta, monta koulutussektoria, tuhat työntekijää. Minä sijaitsen Taideakatemiassa, kuvataiteen koulutuksessa – siellä on vain muutamia ihmisiä. Mitä lähemmäs tulen omaa yksikköäni, sen paremmin tunnen työskentelyn rytmit, ihmiset ja heidän tapansa. Se on kai sanomattakin selvää. Tämä on myös hankkeen perusteiden kannalta tärkeä huomio: sen tuntee, mikä on lähellä. Tämän vuoksi ajatus isosta organisaatiosta välittäjänä tuntuu epämääräiseltä. Samalla tavalla koen epämääräisenä ajatuksen taiteilijan muka ongelmattomasta integroitumisesta erilaisiin, itselle lähtökohtaisesti vieraisiin yhteisöihin. Taiteelliset prosessit tapahtuvat intiimillä tasolla, ihmisten välisissä kohtaamisissa. Tämän vuoksi etäisyyksiä pitää kuroa yhteen. Välit pitää saada pienemmiksi. Välittäminen on tähän siis varsin sopiva sana. Se pitää sisällään monia tulkinnallisia mahdollisuuksia, ja näyttää onnistumisemme ja epäonnistumisemme kaikkein pelkistyneimmillään.

Turusta katsottuna Paraisiin liittyvät alueet sekoittuvat kiinnostavalla tavalla Itämeren repaleiseen saaristomaisemaan, kielialueet vaihtelevat ja liikkumisen aikajänne muuttuu lossiyhteyksien rytmittämänä. Paraisten kunta on varsin laaja alue, joka hetken ajan tunnettiin myös Länsiturunmaan saaristokuntana. Kunta jakaantuu Paraisten, Nauvon, Korppoon, Houtskarın sekä lukuisten pienempien saarten, kuten esimerkiksi ulkosaaristoon kuuluvan Utön alueelle. Mitä kauemmas mantereesta mennään, sen pienemmiksi asutusyhteisöt muuttuvat. Turun ammattikorkeakoulun näkökulmasta hankkeen sijoittuminen juuri Paraisten kuntaan sopi hyvin organisaation strategiseen tavoitteeseen vaikuttaa Itämeren alueella.

Kulttuurilla on Paraisilla hyvinkin näkyvä ja monimuotoinen rooli, mutta eri taiteen lajit sijoittuvat alueellisesti epätasaisesti, lukuun ottamatta musiikkia, jota esitetään kaikkialla. Kunnan kulttuurijohtaja Ann-Sofie ”Fia” Isakssonin kanssa käymieni keskustelujen pohjalta ymmärrykseni alueen kulttuuritarjonnasta terävöityi. Korppoossa esimerkiksi on vahva kuvataiteen keskittymä ja muun muassa tämän vuoksi kuntakuvataiteilijoiden työskentelyn painopisteet päätettiin sijoittaa Nauvon ja Paraisten alueille. Paraisten kunta tuottaa paljon erilaisia kulttuuripalveluja, jotka täydentyvät yritys- ja kansalaistoiminnan myötä varsin laajapohjaiseksi. Olin aluksi jopa hieman skeptinen kuntakuvataiteilijoiden mahdollisesta roolista kunnan monimuotoisessa kulttuuriekosysteemissä, mutta toisaalta juuri projektin tuoma uudentyyppinen kuvataiteilijan läsnäoloon perustuva

luonne perusteli toiminnan linkittämisen Paraisille. Kulttuurijohtaja Fia Isaksson myös vakuutti sopivien yhteistyötahojen löytyvän.

Yhteistyön mahdollistavien toimintarakenteiden löytäminen kunnasta ei ole välttämättä mitenkään itsestään selvä juttu. Mikäli kunnan toimissa ei ole selkeästi kulttuuriasioihin perehtynyttä henkilöä, uudenmuotoisten yhteistyöhankkeiden kaikupohja voi jäädä ohueksi. Paraisten kohdalla kulttuuritoimen syvä ymmärrys alueen toimijoista ja potentiaalisista yleisöistä mahdollistivat työskentelyn suoraviivaisen aloittamisen.

Rekrytointi ja kuntakuvataiteilijoiden työskentelyprosessi

Tuntemus kulttuurikentän erilaisista toimijoista antoi hankkeen rekrytointiprosessia varten hyvän pohjan, jota vasten hakijoiden projektisuunnitelmia voitiin peilata. Oli mahdollisuus odottaa ja katsoa, minkä tyyppisiä teemoja taiteilijat halusivat käsitellä. Rekrytointi tapahtui avoimen haun kautta. Hakemuksia tuli yhteensä 18, joista haastatteluun kutsuttiin viisi taiteilijaa. Päädyimme valitsemaan kaksi hyvin erilaista lähestymistapaa. Siinä missä Siiri Viljakan sarjakuvatyöpajojen ympärille rakentunut projektisuunnitelma oli suoraviivaisen tarkasti suunniteltu, Niina Suomisen prosessi rakentui erilaisista tilanteista ja toimintaympäristöistä kumpuavien signaalien käsittelyyn. Koimme, että lähtökohdiltaan erilaisten prosessien avulla pääsisimme tarkastelemaan organisaatioiden kykyä hahmottaa erityyppisiä lähestymistapoja taiteelliseen työskentelyyn. Molemmilla kuntakuvataiteilijoilla oli suunnitelmassaan vahva osallistavuuden eetos.

Siiri Viljakan työskentely keskittyi Paraisten keskustaan. Hänelle löytyi työskentelyä varten työpiste Ankkuritalo-nimisestä kunnan rakennuksesta, jossa järjestetään erilaista harrastetoimintaa. Viljakka järjesti avoimia sarjakuvatyöpajoja paraislaisille, tarkoituksenaan kerätä sarjakuvan keinoin dokumentteja paraislaisuudesta, pienistä hetkistä, ja sattumuksista. Viljakka on jo aikaisemmin omassa työskentelyssään hahmottanut sarjakuvan mahdollisuuksia muun muassa identiteetin tarkastelun keinona. Ajatus sarjakuvasta yhteisön kokemuksiä taltioivana ja näkyväksi tekevänä välineenä toimi hankkeen tavoitteiden kannalta erinomaisesti.

Vapaaehtoisuuteen perustuva, harrastepohjalta ponnistava taiteellinen työskentely voi tuottaa parhaimmillaan syväorientoitunutta, tarkkaan mietittyä ja henkilökohtaista taidetta. Toisaalta juuri osallistujien ”tekemisen haluun” pohjaava projekti voi myös helposti kaatua, mikäli osallistujat eivät koe prosessia omakseen. Viljakan projektin yhdeksi lopputulokseksi kaavailtiin jo hankkeen alussa yhteisöllisesti tuotetun sarjakuva-albumin koostamista. Vaikka albumin toteutus häilyikin projektin aikana välillä epävarmuuden tilassa, pidimme kuitenkin ajatusta julkaisemisesta projektin kannalta tärkeänä. Paikallislehti Paraisten kuulutukset tarttui sarjakuvaprojektin tarjoamaan mahdollisuuteen ja julkaisi projektin aikana työpajoihin osallistuvien paraislaisten sarjakuvia.

Niina Suominen ohjasi kunnan toiveesta omaa työskentelyään peruskoulun suuntaan. Hänen projektinsa kantavana ideana oli tuoda taiteellinen työskentely osaksi koulun opetustoimintaa ja kohdata ehkä haastavin yleisö, mikä taidekentällä on mahdollista – teini-ikäiset! Taiteellisen prosessin mahdollisuus luoda uudentyyppistä yhteisöllisyyttä on ollut Suomisen työssä esillä aiemminkin ja ajatus kokeilevasta lähestymistavasta tuntui hankkeen tavoitteiden kannalta kiinnostavalta. Miten taiteen avulla tapahtuva yhteisöllisyys- ja empatiataitojen kehittyminen voitaisiin tuoda osaksi nuorten arkea? Suomisen tarkat havainnot nostivat esille mahdollisuuksia taiteelliseen työskentelyyn kaikkialta! Pienten oppilasryhmien kanssa tehdyt kokeelliset animaatiopajat, interventiot

hylättyyn taloon ja yhteisölliset maalausprojektit tekivät näkyväksi taiteen monenlaiset mahdollisuudet yhteisöllisyyttä vahvistavana tekijänä.

Suomisen työskentelyprosessia haittasi jo alussa mainitsemani instituutionaalinen etäisyys. Peruskoulu organisaationa oli lähtökohtaisesti motivoitunut kuntakuvataiteilijan läsnäoloon, mutta projektin tarjoamien resurssien kiinnittäminen osaksi arjen toimia tuntui vaikealta. Olisin taipuvainen uskomaan, että tämä johtuu ainakin osittain haasteista ymmärtää projektin luonnetta. Yhteisöllisissä prosesseissa taiteellinen työskentely ja työpajamainen työskentely limittyvät usein toisiinsa ja työnkulku ohjautuu reflektiivisesti. Mikäli tämän kaltaista työskentelymetodia ei tunneta voi yhteistyö helposti hyytyä.

Ammattikorkeakoulu välittäjänä

Isojen, hierarkkisten organisaatioiden kyky vastata kulttuurikentän toimintatapoihin tuntuu olevan hieman heikolla tolalla. Siinä missä suurten organisaatioiden toiminta on useiden toimijoiden yhteistyön tulosta ja työn tekemisen idea perustuu usein jatkuvaan työsuhteeseen, joutuu taiteilija tai projektityöntekijä reagoimaan työympäristönsä haasteisiin usein yksin. Tämän aivan käänntekeväen eron havaitseminen on mielestäni oltava mahdollisen välitystyön keskiössä. Esimerkiksi hankkeiden budjettisuunnittelussa taiteellisen työskentelyn luonne pitäisi hahmottaa tarkemmin ja prosessien moninaisuuden tulisi näkyä myös rahoituksen moniulotteisuutena. Tämä ei tarkoita suunnittelematonta rahankäyttöä vaan taiteilijoiden osaamisen täysimittaista vapauttamista. Vapaan kentän toimijat ovat varsin tottuneita budjettien hallintaan – suomalainen apurahakäytäntö edellyttää taiteilijoilta juuri tätä.

Arjen ongelmat paljastuvat usein pienissä, mutta työskentelyn kannalta tärkeissä seikoissa. Miten määritellään työn tekemisen paikka? Pitääkö tämän tai tuon materiaalin hankkimiseen saada jostain lupa? Mikä on etä- ja lähityöskentelyn välinen suhde? Miten on osattu varautua matkakuuluihin tai päivärahoihin? Paraisilla esimerkiksi keskusta-alueen saavutettavuus on aivan erilainen kuin kauempana sijaitsevan Nauvon. Ongelmallisena kuntakuvataiteilijat näkivät myös ammattikorkeakoulun kyvyttömyyden tunnistaa ja tunnustaa vapaalla kentällä tehtyä työtä osaksi virallista työkokemusta, mikä vaikuttaa suoraan palkkauksen tasoon.

Ammattikorkeakoulut sijoittuvat maantieteellisesti hyvin kattavasti koko Suomen alueelle, mutta välitystoiminnan suhteen on ehkä syytä kysyä, kuinka hyvin ne ovat verkostoituneet lähiympäristönsä pienten toimijoiden kanssa. Tässä on varmasti paljon eroavaisuuksia niin ammattikorkeakoulujen kuin niissä sijaitsevien toimialueidenkin kohdalla. Kulttuuritoiminta on kuitenkin suurimpien kaupunkien ulkopuolella usein erittäin pienten toimijoiden käsissä, joilla ei ole välttämättä resursseja perustoiminnan laajentamiseen. Taidekentän toimijoita on jo pitkään kouluttu toimimaan ”ammattimaisesti”, mikä valitettavan usein tarkoittaa suurempien organisaatioiden toimintamallien siirtämistä pienille toimijoille. Tässä on hyvät ja huonot puolensa, mutta näkisin, että jos ammattikorkeakoulu haluaa ottaa harteilleen välittäjäportaan toimia, vahvempi kolmannen sektorin toimintakulttuurin ymmärtäminen on ensin sisäistettävä.

Projektien fasilitointia varten pitää löytyä myös aikaa. Tämä tarkoittaa ihmisiä, jotka tuntevat kyseisen toimintaympäristön ja sen mikrokulttuurit, joilla on tunteja varattuna keskustelua, yhteistyötahojen kanssa käytäviä neuvottelua ja materiaalihankintoja varten. Taiteilijalla on kyllä riittävästi työtä taiteen kanssa. Olisin itse valmis ehdottamaan tähän kuraattori-taiteilija -mallin

kehittämistä. Siinä taiteilijalla olisi työpari toimintaympäristön erityispiirteiden hahmottamista, yhteyksien solmimista ja yhteydenpitoa varten. Kun taiteilija asettautuu uudentyyppiseen työskentely-ympäristöön, hän ymmärtää varsin vähän kyseistä tilaa ylläpitävistä käytänteistä. Taide auttaa siinä vain vähän. Oikeat lääkkeet etäisyyksien yhteen kuromiseen löytyvät läheisestä yhteistyöstä ja kollegiaalisuudesta.

Työskentelyyn suunnatun ajan kanssa tulee olla myös tarkkana. 50% työaika, joka Paraisten kuntakuvataiteilijoilla oli projektia varten käytössään, koetaan siihen varattua tuntiresurssia työllistävemmäksi – työtehtävät liukuvat lähes varmasti oman ajan päälle. Kokoaikainen työsuhde taas saattaa keskeyttää taiteilijan muut prosessit ja varsinkin jos toimien on tarkoitus kehittää yhteisöllisyyttä, voi rytmitys olla liian nopeatempoinen. Palkkausrakenteen tulisikin olla mahdollisimman joustava ja ohjautua työn luonteen vaatiman rytmin mukaisesti. Joissakin tilanteissa lyhyt intensiivisesti toteutettu projekti puoltaa paikkaansa, joskus taas esimerkiksi kerran viikossa tehtävät, pitkälle aikajänteelle sijoittuvat kohtaamiset ovat tarkoituksenmukaisempia.

Hankkeen loppuunsaattaminen

Kuntakuvataiteilijoiden työrupeama Paraisilla ja Nauvossa loppui kesäkuussa. Siiri Viljakan työpajoissa tehdyt sarjakuvat sidottiin yksiin kansiin ja julkaistun sarjakuvalehden avajaisia juhlittiin jo tutuksi käyneessä Ankkuritalossa. Niina Suomisen taideinterventiot päättyivät myös koulujen myötä. Itse olin kesälomalla enkä ehtinyt kokea projektien päätöstä.

Viiden kuukauden mittainen työskentelyrupeama voi olla samanaikaisesti pitkä ja lyhyt. Toisaalta ehtii tapahtua vaikka mitä, mutta toisaalta yhteisöllisyyden rakentaminen ei välttämättä pääse kovin syväksi. Erilaisia työyhteisötaiteilijan malleja on kokeiltu erilaisissa hankkeissa paljon (esim. KampusART) ja esimerkiksi koulutaiteilijoiden kanssa kokemuksia taiteilijoiden ja nuorison kohtaamisista on kertynyt jo yli kymmenen vuoden ajalta. Taiteilijoilla on kyllä kykyä heittäytyä uudentyyppisiin työskentely-ympäristöihin.

Yksi hanketyön suurimpia ongelmia on varmistaa sen aikana saavutetun tiedon ja osaamisen jatkuvuus osallistuneiden organisaatioiden sisällä. Myös hankkeisiin osallistuneiden taiteilijoiden etu on pitää kiinni tekemistään työstä ja ylläpitää sen elinkaarta. Päätimme järjestää kuntakuvataiteilijoiden kanssa taideopiskelijoille suunnattuja työpajoja hankkeen aikana kertyneiden huomioiden pohjalta. Disseminaatiotyöpajojen pääasiallisena tarkoituksena ei ollut sinänsä levittää tietoa hankkeesta, vaan kiinnittää huomiota ennen kaikkea siinä tehtyjen projektien pohjalta nousseisiin huomioihin taiteellisesta työskentelystä ja yhteisöllisyyden mahdollisuuksista: miten väliaikaisia yhteisöjä muodostetaan? Mitä kokeellisuus työskentelyprosessissa oikein tarkoittaa?

Hankkeissa suoraviivainen tavoitteellisuus on usein hyvin syvälle kirjattu prosessiin. Kun tehdään taidetta lähtökohdiltaan moninaisen joukon kanssa, lopputulosten merkitys motivaatiota ylläpitävänä voimana pitää ottaa huomioon. Toisaalta taiteellisessa työskentelyssä myös hapuilun ja ei-tietämisen merkitys on yhtä lailla merkityksellistä, usein jopa merkityksellisempää. Yhteisöissä tehtävien taideprojektien keskiöön tulisikin nostaa kokonaisvaltaisesti sekä prosessin että yhdessä tekemisen merkityksellisyys.

KATSELIN LAPSENA TUNTIKAUSIA LEHTIÄ, JOISSA OLI MUIDEN LASTEN PIIRROKSIA.

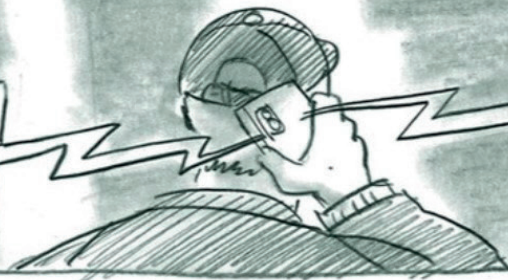
JOSKUS NE OLIVAT MIELESTÄNI TÄYDELLISIÄ.

ASIA PALASI MIELEENI, KUN ERÄS KOLLEGANI SANOI

TAMMIKUU 2023

SAIT TYÖN,
ONNEKSI
OLKOON!

TYKÄTTIIN
ERITYISESTI
SIITÄ SUN
SARJASIDEASTA.

KERRO SIITÄ LISÄÄ
ENSI VIIKOLLA
PARAISILLA.

JÄ HYVÄÄ LOPPU-
REISSUA RANSKASSA!

ANGOUËME
INTERNATIONAL
COMICS FESTIVAL

HELMIKUU

PARAINEN
PARGAS

ALAT JÄRJESTÄMÄÄN TYÖPAJOJA, JOISSA PARAISLAISET VOIVAT TUTUSTUA ILMAISEKSI SARJAKUVIEN TEKEMISEEN?

JOS OSALLISTUJIA VAIN LÖYTÄÄN JA HE JAKSAVAT TEHDÄ SARJAKUVAKKA LOPPUUN ASTI, NIIN NIISTÄ VOISI KÖÖTTÄ JULKAISUN.

OLITKO AJATELLUT JOTAIN TEEMAA?

IDEAN NIMI ON "SARJAKUVAA SAARISTOSTA."

HMM... KUULOSTAA VÄHÄN MAINOSKAMPANJALTA... SITÄ VOISI HIOA VIELÄ.

TOTTAKAI! MITEN OLSI IHAN VAAN "YHDESSÄ"?

TÄSSÄ AVAIMESI ANKKURITALOON!

OH! KIITOS!

LYKKA TILL!

MOI, OLEN SIIRI, PARAISTEN KUNTA-KUVATAITEILIJÄ...

KIVA KUN OLETTE MUKANA!

EI, EI TARVITSE OSATA PIIRTÄÄ...

TERVETULDA ANKKURITALOON!

KIITOS!

OH!

TIEDUSTELIN KIRJASTON KAVTTA RYHMÄ, JOILLE SOPISI KOKEILLA SARJAKUVIA. KOKOSIN VIIKOKAULUNKIN...

Kohtaamisia taidekaupungissa

MIRA PIITULAINEN

Työskentelin Kuntakuvataiteilija -hankkeessa vuosien 2022-2023 aikana. Kehittämistehtävässä minulle muotoutui kaksoisrooli, johon kuului koko hankkeen projektipäällikön vastuut, sekä Satakunnan ammattikorkeakoulun alueen toisen kuntakuvataiteilijan tehtävät. Tämä teksti käsittelee kokemuksiani kuntakuvataiteilijan työstä Kankaanpäässä.

Hankkeen käynnistymisen jälkeen olin tietoinen resursseista ja reunaehdoista, joiden perusteella omaa tehtävänkuvaani oli käytännöllistä järjestellä. Astuin omaan maaseutumaiseen ympäristöni ulkopaikkakuntalaisena ja ehkä osittain myös siksi pohjatyöskentely lähti liikkeelle lämmittelevästä verkostoitumisesta, yhteyksien ja tulokulman etsimisestä.

Kankaanpää profiloituu taidekaupungiksi, jolla on pitkä historia paitsi seudulla sijaitsevan taidekoulun kumppanina, mutta myös monipuolisena julkisen taiteen näytteilleasettajana ja mahdollistajana. Tähän tulokulmaan tukeutuen oli helppo kuvitella, että kaupungissa työskentelevä kuntakuvataiteilija löytäisi paikkansa melko luontevasti.

Alun tunnustelun jälkeen päädyin siihen, että työskentelyotteeni on ensisijaisesti kohtaava. Yhdessä kaupungin markkinointiosaston kanssa teimme toki kaupungin taiteellista ilmapiiriä ja siihen liittyviä toiveita tarkastelevan kyselyn, mutta konkreettisten taidetekojen ohella tuntui oleelliselta, että myös taiteen teemoihin vihkiytymätön kansanosai saisi äänensä kuuluviin.

Suunnittelutyön perusteella syntyi *Kohtaa kuntakuvataiteilija* -niminen työpajojen sarja, jossa reilun vuoden ajan kiersin tapaamassa paikallisia erilaisten keskustelujen ja pienten taide-työvälineiden merkeissä. Kaikki kohtaaminen perustui vapaaehtoisuuteen ja jokainen osallistuja sai osallistua haluamallaan panoksella, sekä anonymisti. Työpajasarjan aikana kohtasin yli kolmesataa henkilöä kuntakuvataiteilijan roolista käsin. Reilun vuoden aikana pidin avointa vastaanottoa Kankaanpään torilla, kirjastolla, paikallisessa kahviossa ja vierailin yrityksissä, sekä kutsuttuna alueen oppilaitoksissa, hoivakodeissa, sekä järjestöjen ja yhdistysten tiloissa. Mukanani seurasi useilla käynneillä hankkeessa kuvataiteen työharjoittelua suorittanut assistentti Kiia Karjalainen, sekä työskentelyvälineet, joita hyödynnettiin tapaamisissa laajasti. Kaikki työpajoissa käytetyt tarvikkeet tukivat kestävästä kehityksen linjaa, ollen kierrätettyjä tai olemassa olevia hävikkimateriaaleja.

Työpajojen tehtävät oli suunniteltu niin, että kertyvä aineisto muodostaisi yhdenlaisen kokonaisuuden kankaanpäälaisestä kotiseutuidentiteetistä ja toimisi alueen lempeänä muotokuvana.

Korostin, että minun roolini oli olla kuuntelija ja havainnoitsija, henkilö, jolle paikalliset asukkaat olivat oman alueensa parhaimpia asiantuntijoita ja oppaita.

Osallistuneiden kanssa muistelimme menneitä ja kartoitimme tulevaa. Tarkastelimme paikallisia liikkumisen tapoja ja äänimaisemaa, pureuduimme syvällisesti väreihin, pohtien mistä suo-sikkisävymme kumpuavat ja mitä värit meille merkitsee. Löydöistä taltioimme värimuotokuvia, joissa eri henkilöiden kädet pitelivät väriviuhkasta löytyneitä lempivärejään. Halukkaat saivat kirjoittaa postikortin tuntemattomalle ikääntyneelle. Teimme havaintoja ympäristöstämme ja piirsimme kankaanpääläisiä muotokuvia rennosti. Erityisesti nuoret innostuivat leikittelemään kaupunkisuunnittelun äärellä, pohtien mitä kaupungista puuttuu. Kirjoitimme avoimia muistilappuja siitä, mikä oikeasti elämässä olisi muistamisen arvoista. Kansakunnan ilmoitustaululle jokainen sai jättää nimettömästi terveisensä ja kertoa mitä omassa elämässään vaihtaisi, myisi, ostaisi tai antaisi, jos ihan kaikki maailmassa olisi mahdollista.

Kaikkea tekemistä rytmitti leikki ja uskallus iloita ja korottaa arkipäiväisiä asioita arvokkaaseen osaan. Ilon ja innostuksen sivussa, myös tummemmille sävyille oli tilaa. Tapaamisissa nousi esiin myös muita teemoja, kuten yksinäisyyttä, terveysongelmia, epäoikeudenmukaisuutta, osattomuutta, kuntaliitos- ja kotiseutukritiikkiä, sekä huolta alueen tulevaisuudesta ja kehityksestä.

Reilun vuoden mittaiselta matkalta kertyi suuri määrä aineistoa, joka kesällä 2023 muuntui noin 18 minuuttiseksi videoteokseksi. *Rauhan ääniä* -niminen teos esitettiin Kankaanpään yhteisellä tapahtumaviikolla Kankaanpääsalissa ja ensiesityksensä jälkeen teos ja kaikki työpajoissa syntyneet aineistot pakattiin sinetöitynä säilytettäväksi Kankaanpään kaupunginmuseon tiloissa. Kokonaisuus muodosti aikakapselin, joka avattaisiin seuraavan kerran viidenkymmenen vuoden kuluttua, Kankaanpään kaupungin täyttäessä sata vuotta.

Kokonaisuutena Samkin alueen kuntakuvataiteilijan työskentely sai paljon kiitosta. Kehuttiin avointa ja lämmintä lähestymistapaa, sekä kykyä ottaa inhimillisesti huomioon hyvin erilaisista lähtökohdista saapuvat henkilöt. Kuntakuvataiteilijan näkökulmasta työskentelyyn sisältyi paljon eettistä pohdintaa, kokonaisuuksien muotoilua, sekä sinnikkyyttä osallistaa ja löytää luontevia kohtaamisen paikkoja. Tapaamisissa ei välttytty naurulta tai kyyneliltä, etenkin ihmisten avoimuus ja innostuminen vieraan henkilön edessä oli liikuttavaa.

Haastavimmat tilanteet liittyivät kuntakuvataiteilijan rooliin, jossa vierailtiin erilaisten suljettujen yhteisöjen parissa. Toisinaan tällaisilla käynneillä tuli kohdanneeksi ja havainneeksi tilanteita, jotka esimerkiksi hoivakodeissa saattoivat näyttäytyä resurssipulan vuoksi peittelemättömän rankoilta. Samalla oma työskentely edellytti rajaamista ja ammatillista vastuuta: kuntakuvataiteilija ei voi ratkaista omalla läsnäolollaan resurssipulaa edes hetkellisesti. On tiedettävä täsmällisesti millaisesta viitekehuksesta tilanteeseen tulee.

Kohtaamisissa kertyneiden aikakapseliaineistojen, lukuisten luottamuksellisten keskusteluiden ja lopputeoksen lisäksi tapaamiset kirvoittivat toiveita. Toiveiden perusteella kuntakuvataiteilijan tehtävään kuului toimiminen fasilitaattorina ja neuvottelijana kunnan ja kansalaisen välillä. Näiden avausten pohjilta vein kuntakuvataiteilijana läpi myös erillisprojekteja yhteistyössä kunnan päättäjien kanssa. Kirjaston yhteyteen perustettiin etenkin harrastustoimintaa tukeva galleria ja alueen skeittiparkille nousi kuntakuvataiteilijan työstämänä julkinen taideteos, aluetta elävöittämään. Nämäkin esimerkit osaltaan pitävät huolen siitä, että toiminta jollain tasolla jatkuu myös kuntakuvataiteilijan poistuttua paikkakunnalta.

Kankaanpään
kuntakuvataiteiljan
kohtaamisissa lempivärejä
kartoittamassa.

Kuva: Mira Piitulainen

Kirjasto kuntakuvataiteilijan työympäristönä

MIRA PIITULAINEN

Kuntakuvataiteilija -hankkeen yksi tärkeä tehtävä oli pohtia, kuinka hankkeen aikana tehtyjen arvokkaiden kokeilujen myötä turvattaisiin myös jatkuvuus, jolla hyväksi havaitut käytännöt jalkautuisivat osaksi kuntien pysyväistoimintaa. Satakunnan ammattikorkeakoulun osatoteutuksen alueella erinomaiseksi esimerkiksi jatkuvuuden osalta nousi kuntakuvataiteilijan ja kunnan eri toimijoiden yhteistyönä käynnistämä kirjastogalleria, jonka toiminta suunniteltiin niin, että sitä olisi luontevaa jatkaa myös Kuntakuvataiteilija -hankkeen päätyttyä.

Suomessa oli vuonna 2023 yli 200 kirjastogalleriaa. Kirjastogallerioiden kokoonpanot vaihtelevat laajoista galleriatiloista yksittäisiin vitriineihin tai näyttelyseinäkkeisiin. Vuonna 2017 voimaan tulleesta kirjastolaista löytyy useita samankaltaisia piirteitä, kuin pari vuotta myöhemmin uudistetusta kuntien kulttuurilaista, johon myös Kuntakuvataiteilija -hanke pohjautuu. Sekä kuntien kulttuurilaki, että kirjastolaki velvoittavat mm. edistämään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, kuten myös tarjoamaan mahdollisuuksia aktiivisuuteen ja osallisuuteen.

Toinen Samkin osatoteutuksen kuntakuvataiteilija-alueista oli Kankaanpää, jolla on pitkä historia taidekaupunkina. Kankaanpäässä oli ennalta olemassa Kankaanpään taideyhdistyksen ylläpitämä Kankaanpään galleria, sekä Samk Kankaanpään taidekoulun galleria. Ammattimaisen gallerian, sekä tulevien ammattitaiteilijoiden näyttelyistä koostuvien gallerioiden ohella kentältä puuttui näyttelytila, jossa myös harrastajataiteilijat pääsisivät asettamaan tuotantoaan näytteille. Toive tällaisesta galleriasta esitettiin kuntakuvataiteilijalle suoraan kenttätyössä. Kokemus oli, että uudenlainen galleria täydentäisi olemassa olevaa galleriavalikoimaa mainiosti, eikä aiheuttaisi ylimääräistä kilpailuasetelmaa.

Kuntakuvataiteilijan rooli Kankaanpään kirjastogallerian osalta liittyi vahvasti käytännön puoleen, mutta se sisälsi myös taiteilijoiden mentorointia. Kaikki lähti liikkeelle siitä, kun kunta-kuvataiteilija tapasi alueen asukkaita ja kokosi taiteeseen ja kulttuuriin liittyviä toiveita. Kentällä saatujen palautteiden perusteella oli noussut tarve ja toive niin sanotusta kansalaisgalleriasta, joten seuraava askel oli pohtia mikä taho olisi luontevin ottamaan osavastuuta yhteistyöstä. Kankaanpään kirjastolla näyttelytoimintaa oli joskus kokeiltu, mutta virallista tilaa tai näyttelyprotokollaa ei kuitenkaan ollut.

Alueen kuntakuvataiteilijan näkemyksen mukaan kirjastot edustavat ja edistävät omalla toiminnallaan tasa-arvoista sivistyksen tilaa, joissa kynnyksellä hyvin erilaisille käyttäjille on ilahduttavan

olematon. Olikin luontevaa ottaa yhteyttä kirjastotoimen johtajaan ja sopia palaveri, jossa esitellä ehdotus virallisesta kirjastogalleriasta. Nopeasti kävi ilmi, että kirjastotoimi suhtautui yhteistyöhön positiivisen avoimesti. Kirjastotoimen johtajalla oli aiempaa kokemusta onnistuneen kirjastogallerian vetämisestä, mutta Kankaanpään osalta asia ei ollut perustyön ohella toistaiseksi edennyt. Kuntakuvataiteilija pystyi oikea-aikaisesti tarjoamaan oman panoksensa gallerian perustamiseksi ja tekemään taiteilijanäkökulmasta ehdotuksia erilaisista käytännöistä. Yhteistyötä tehtiin tiiviisti sekä kirjastotoimen, että kunnan viestintäpäällikön kesken.

Kuntakuvataiteilija -hankkeen aikana kuntakuvataiteilija oli mukana arvioimassa tulevan gallerian tilaa ja siihen liittyviä pieniä muutoksia, pohtimassa nimiraadin kanssa uuden gallerian nimeä, suunnittelemassa galleriaa varten oman logon ja ilmeen, muokattavan juliste- teosluettel- ja tiedotepohjan, sekä kokoamassa galleriaan liittyviä perustietoja sääntöineen ja käytäntöineen. Työhön kuului myös näyttelyhakukäytännön ja hakulomakkeen suunnittelua, sekä näyttelyiden kuratointia, näytteilleasettajien innostamista toimintaan mukaan, tiedottamista, debytoivien taiteilijoiden avustamista ja mentorointia, avajaisjärjestelyjä, sekä näyttelyiden ripustusta ja purkamista.

Ensimmäisten neljän kuukauden aikana Kankaanpään kirjaston Galleria Hetken vieraskirjaan taltioitui reilun neljänsadan kävijän tiedot. Debytoiville taiteentekijöille oma ensimmäinen näyttely avajaisineen, lehdistötiedotteineen, teosluetteloineen ja muine virallisuuksineen oli mieleenpainuva ja merkittävä kokemus. Yleisöpalautteen perusteella näyttelyt saivat hyvän vastaanoton. Kynnys näyttelyssä vierailemiseen oli matala, sillä galleria sijaitsi tilassa, jonka ohi oli vaivatonta kulkea kirjastossa asioidessa. Myös kirjaston henkilökunta sitoutui galleriatoimintaan kiitettävällä tavalla ja sulauttivat toiminnan kuntakuvataiteilijan saattelemana vaivattomasti osaksi perustyötä.

Kuten kuntakuvataiteilijana itse joskus totesin: *kaikki ihmisen päivänvalo kestävä toiminta, johon laitetaan effortia ja intohimoa on juuri niin arvokasta, että siitä voi koota näyttelyn.* Oman sydänverellä aateloitun toiminnan asettaminen esille on vakava ja juhlava paikka. Kun tarjoaa tekeleensä alttiiksi muiden katseille, tulee myös ylevoittäneeksi ja arvostaneeksi omaa tekemistään ihan uudella tavalla. Kirjastogalleria on oivallinen ympäristö juuri tällaiselle toiminnalle, jonka arvo on usein mittaamaton.

GALLERIA *Hetki*

KUUKAUDEN NÄYTTELY

KUNTAKUVATAITEILJA & KAVERIT Kohtaamisia

Huomioita ja haasteita

OUTI PEIPPO

Etelä-Karjalassa Kuntakuvataiteilija -hankkeeseen yhteistyökumppaneiksi pyydyt kunnat lähtivät heti mukaan hankkeeseen. Kuntien talouksien ollessa tiukoilla kuntien kannalta yhdeksi tärkeäksi tekijäksi osoittautui se, että kunnalta ei edellytetty taloudellista panosta. Ideana oli, että kunnat voisivat osoittaa esimerkiksi korjausta tai huoltoa vaativia kohteita, joihin taide voitaisiin integroida tavalla tai toisella. Kohteita oltiin halukkaita ja innokkaita etsimään. Keskustelujen perusteella pienet maaseutumaiset kunnat ovat kiinnostuneita monenlaisesta yhteistyöstä. Yhteistyö nähdään mahdollisuutena kehittää kuntaa ja lisätä siten kunnan vetovoimaisuutta oli sitten yhteistyökumppanina hanke tai jokin muu taho.

Taiteen edistämiskeskuksen mukaan prosenttiperiaatteella on laaja kannatus, mutta toisaalta Suomen 309 kunnasta vain 79 kuntaa on tehnyt prosenttiperiaatetta koskevan periaatepäätöksen. (Taike, 2023) Vaikuttaa siltä, että aina ei tulla ajatelleeksi, että taidetta voitaisiin saada kuntaan korjausrakentamisen tai vaikkapa huoltomaalauksen yhteydessä. Kuvataiteen alan sisällä taiteen moninaiset soveltamisen tai käyttämisen mahdollisuudet ovat tuttuja, toimintatapoja versioidaan ja uusia keksitään koko ajan lisää. Tulee kuitenkin muistaa, että muiden alojen edustajille samat asiat ovat vieraampia. Vaikuttaa siltä, että prosenttiperiaatteesta tulisi tiedottaa kunnille ja muille toimijoille edelleen. Ehkä tilausta olisi myös jossain määrin taiteen erilaisten vaihtoehtojen tuotteistamiselle, jolloin organisaatioille voisi tarjota tietyin osin valmiita taidepaketteja.

Haasteita voi tuoda taiteilijan asema tai rooli, kun henkilö on palkattu hankkeeseen tai muulla projektirahoituksella, eikä ole tehty esimerkiksi työsopimusta suoraan kunnan kanssa. Kuntakuvataiteilija näyttäytyi kuntalaisille kunnan työntekijänä, kun taas omasta näkökulmastaan hän on itsenäinen toimija, mahdollisesti ja todennäköisesti myös toimija kunnan ja kuntalaisten välissä. Toisaalta kuntakuvataiteilija vastaa toimistaan hankkeelle, mutta myös kunnalle ja kuntalaisille ollessaan vastuussa projektista tai projekteista kokonaisuutena aikataulutuksineen ja käytännön toteutuksineen. Tällaisessa tilanteessa on ehdottomasti hyötyä kokemuksista erilaisissa organisaatioissa ja jonkinlaisesta ymmärryksestä isomman organisaation toiminnasta. Kuntakuvataiteilijan tehtäviin todennäköisesti kuuluu muutakin kuin luovaa työtä: neuvottelua, viestintää ja asioiden selvittämistä. Tarvitaan myös ymmärrystä siitä, että oma rooli voi vaihdella erilaisissa yhteyksissä projektin eri vaiheissa.

Ennen hankkeen käynnistymistä yksi uhkakuvista oli, että kuntakuvataiteilijalle osoitettaisiin visuaalisuuteen liittyviä tehtäviä, jota kukaan muu ei ehdi hoitaa tai jotka enemmänkin liittyisivät

markkinointiin tai tiedottamiseen ja näin kuntakuvataiteilijan asiantuntijuus hukkuisi jokapaikanhöylän tehtäviin tai hajoaisi lukuisiin sirpaleisiin tehtäviin. Tällaiselta kuitenkin onneksi vältyttiin.

Henkilövaihdokset muodostavat hidasteen tai pahimmassa tapauksessa kompastuskiven rajatun ajan projekteissa. Uusien henkilöiden hakuprosessi vie oman aikansa kaikkine vaiheineen ja virkaa tekevien henkilöiden aika riittää todennäköisesti vain välttämättömien asioiden hoitoon oman toimen ohella. Tänä aikana yksittäisen hanketyöntekijän on mahdoton edistää asioita päätösvallan ollessa toisaalla. Samalla hankkeen rajallinen toteutusaika rajoittaa asioita entisestään. Oma-aloitteisuutta, pitkäjänteisyyttä, joustavuutta, kärsivällisyyttä, reagointikykyä sekä kykyä suunnan ja suunnitelmien muutoksiin tarvitaan.

Tekijänoikeudet syntyvästä materiaalista tulisi huomioida heti alussa vähintään sen verran, että ennakoitaisiin, onko mahdollisesti syntymässä jotain sellaista, jota mahdollisesti haluttaisiin tai voitaisiin hyödyntää myöhemmin, hankkeen aikana tai loputtua esimerkiksi markkinointimateriaalissa. Toisaalta, jos muuta ei ole sovittu, niin tekijänoikeudet ovat aina tekijällä ja käyttöoikeudet työnantajalla toimialan edellyttämässä laajuudessa. (Finlex, 2015)

Erilaiset yhdistykset ja yhteisöt osoittautuivat hankkeessa hyviksi ja luonteviksi yhteistyökumppaneiksi. Yhteydenottoja kuntakuvataiteilijaan tuli suoraan yhdistyksiltä ja toisaalta kuntakuvataiteilija oli yhteydessä suoraan yhdistyksiin. Yhdistysten kautta saavutetaan useampia ihmisiä ja yhteistyön voimaa voidaan hyödyntää.

Kuntakuvataiteilija on toimiva malli kuvataiteilijoiden työllistämiseksi, kuntien miettiessä vetovoimatekijöitä ja yhteisöllisyyttä kunnissa sekä se voisi myös edistää prosenttiperiaatteen toteutumista. Tehtävänkuvaa tai tehtävät tulisi etukäteen suunnitella ja sopia tarkasti, koska esimerkiksi työpajojen suunnittelu ja toteutus, yhteisöllinen ja osallistava tekeminen tai taiteen sisällyttäminen osaksi korjaus- tai huoltotoimenpiteitä tai uudisrakennusta vaativat keskenään osin melko erilaisista osaamista, vaikka taiteesta onkin kyse. Tehtävien tarkka määrittely ja kuvaus helpottavat myös tehtäviin sopivien henkilöiden hakemista. Huomioitavaa on myös, että taiteen luonteen vuoksi toteutukset ovat vähintään osittain erilaisia kuin mitkään aikaisemmat toteutukset ja näin erilaiset yllättävät asiat ovat enemmän todennäköisiä kuin epätodennäköisiä. Kuvataiteilijoilla on paljon osaamista ja monet ovat kiinnostuneita työskentelemään erilaisissa organisaatioissa ja yhteisöissä.

Lähteet

Haettu 12.9.2023 osoitteesta <https://www.taike.fi/fi/prosenttiperiaate>

Haettu 12.9.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Mattomaalaus torilla.

Kuva: Pirjo Tikkinen

Raku-taloista maataiteeseen ja mattoihin

PIRJO TIKKINEN, OUTI PEIPPO

Parikkalan kuntakuvataiteilijaksi valittiin kuvataiteilija Pirjo Tikkinen, joka aloitti osa-aikaisessa työssään syksyllä 2022. Aluksi Tikkinen kartoitti erilaisia mahdollisuuksia ja paikkoja taiteelle Parikkalan alueella ollen yhteydessä kunnan edustajiin kuten elinkeinojohtajaan, sivistysjohtajaan ja nuorisotyöntekijään. Kuntalaisille järjestettiin ”Ilmianna paikka, joka kaipaa piristystä - taidetta” kysely Parikkalan kirjaston kolmessa toimipisteissä laatikkokyselynä sekä Parikkalan kunnan nettisivuilla. Laatikkokyselyyn tuli vain 12 vastausta, mutta nettisivuilla olleeseen kyselyyn saatiin sen sijaan 85 vastaajalta 110 ehdotusta.

Keskusteluissa kunnan edustajien kanssa ja kuntalaisille suunnatun kyselyn kautta ilmeni, että taidetta kaivattiin mm. rautatieaseman alikulkutunneliin, jakokaappeihin keskustaajaman alueella ja torialueen katoksiin sekä muihin rakenteisiin. Ylivoimaisesti eniten toivottiin Parikkalan rautatieaseman asematunnelin kevyenliikenteen väylän betonisten seinäpintojen kohentamista ja piristämistä seinämaalauksen keinoin. Kuntalaisten ehdottamia aiheita olivat mm. luonto- ja historia-aiheet. Eikä ihme, sillä Parikalassa tunnetaan kymmeniä esihistoriallisia asuinpaikkoja, alue on ollut rajankäynnin kohteena usein vuosisatojen aikana ja Parikkalan Siikalahti tunnetaan arvokkaana lintukosteikkona ja luonnonsuojelualueena.

Alikulkutunneli

Aluksi yhdeksi pääkohteeksi muotoutui Parikkalan rautatieaseman betoniseinäinen alikulkutunneli ja sen ilmeen uudistaminen tunnelin seinät maalaamalla. Sekä Väylävirasto että Parikkalan kunnan edustajat suhtautuivat myönteisesti alikulkutunnelin ilmeen uudistamiseen seinämaalauksin. Ilmeni, että alikulkutunnelin seinät olisi kuntotarkastettava ja pestävä ennen muita toimenpiteitä. Kuntotarkastuksen ja pesun jälkeen alikulkutunnelin seinämaalaussuunnitelmat tulisi toimittaa Väylävirastolle. Alikulkutunnelin konkreettisen toteutuksen arvioitiin ja toivottiin ajoittuvan keuhkoon. Kevään aikana kuitenkin selvisi, että kuntoselvitys ja seinien pesu siirtyy tulevaisuuteen ja siten myös visuaalista ideointia ja suunnittelun työstämistä siirrettiin tuonnemmaksi. Samalla todettiin, että teosta ei todennäköisesti ehditä toteuttamaan hankkeen aikana. Sekä kunta että Väylävirasto kannustivat kuitenkin jatkamaan ideointia ja suunnittelua. Mukaan ideointiin ja suunnitteluun haettiin opiskelijaharjoittelijoita LAB-ammattikorkeakoulun kuvataiteen opiskelijoista. Kaksi

opiskelija ilmoittautui mukaan ja kuntakuvataiteilija jatkoi alikulkutunnelin seinämaalausideointia ja suunnittelua opiskelijoiden kanssa.

Asematunnelin seinämaalausprojektiin haettiin apurahoja sekä kuntakuvataiteilijan että kunnan sivistysjohtajan toimesta. Muutama hakemus on vielä sisällä ja toivotaan ainakin yhtä myönteistä päätöstä.

Työpajat, taidepäivät ja torikatos

Keväällä toteutettiin aikuisille ensimmäinen taloteemainen raku-keramiikkatyöpaja yhteistyössä Perinne ja käsityöyhdistys Käspaikka ry:n kanssa. Kaksi muuta työpajaa järjestettiin kesällä ja syksyllä.

Yhteistyössä kunnan nuorisotoimen kanssa järjestettiin koulujen kesäloman alettua koulu-
laisten kesäleirien yhteydessä taidepäiviä. Ensimmäinen taidepäivä järjestettiin 1 – 4 luokkaisille Parikkalan torilla, jossa maalattiin torin asfalttipintaan värikkäitä mattoja. Kuntakuvataiteilija sai neuvoteltua käytettävät maalit paikalliselta yritykseltä. Toisena taidepäivänä tehtiin maataidetta Saaren rantamajalla 1 – 6 luokkalaisten kesäleirillä.

Parikkalan kunnan nuorisotoimen kesätyöntekijöiden kanssa torin myyntikatoksen takaseinään maalattiin seinämaalauksena sabluunatekniikalla. Keskustajamassa sijaitsevan torin ilme uudistui kertaheitolla asfalttiin maalattujen mattojen ja myyntikatoksen seinämaalauksen myötä.

Aktiivisuus palkitaan

Oman haasteensa kuntakuvataiteilijan tehtävään toi alkuvaiheessa se, että kunnasta puuttuivat niin kunnanjohtaja, sivistysjohtaja kuin tekninen johtajakin. Keskeisiä tehtäviä hoitivat virkaa tekevät henkilöt omien toimiansa ohella. Näin lykkääntyi alussa painopisteessä olleen alikulkutunnelin suunnitelmien tekemien, toteutus näytti siirtyvän kauemmas tulevaisuuteen ja oli sekä mahdollisuus että pakko suunnitella jotain muuta. Tämä vaati oma-aloitteisuutta, aktiivisuutta, ketteryyttä ja muutoskykyä. Muutosten myötä tehtävänkuvakin muuttui osittain toisenlaiseksi ja painopiste siirtyi erilaisten ryhmien ohjaamiseen. Kuntakuvataiteilija Tikkinen toteaa: ” Kuntakuvataiteilijaprojektissa oma aktiivisuus ratkaisi paljon tekemisiä. Ottamalla yhteyttä eri toimijoihin sai kontakteja syntymään. Osa yhteydenotoista tuotti tulosta, osa ei. ”

Yksi tavoitteista oli kuntalaisten osallistaminen. Hyvin onnistuneesta osallistamisesta oli osoituksena ideoiden saaminen kuntalaisilta, kuntalaisten yhteydenotot suoraan kuntakuvataiteilijaan, yhdistysten kiinnostus yhteistyöhön ja eri tahojen halukkuus osallistua mm. torin alueen maalaustapahtumiin.

Kuntakuvataiteilijan järjestämistä työpajoista ja tapahtumista järjestettiin dokumentaarinen valokuvanäyttely Parikkalan kirjastossa ja Saaren sivukirjastossa.

Torikatoksen seinämaalaus.

Kuva: Pirjo Tikkinen

Pommarista meluaitaan

VIIVI KIISKINEN, OUTI PEIPPO

Ruokolahden kuntakuvataiteilijaksi valittiin kuvataiteilija Viivi Kiiskinen, joka aloitti osa-aikaisessa työssään loppuvuodesta 2022. Kunnan kanssa aloitettiin suunnittelu erilaisten ideoiden ja mahdollisuuksien esittelyllä. Olikin jo ilmennyt tarve nuorisotila Pommarin seinien elävöittämisestä.

Pommari

Ruokolahden keskuskoulun väestösuojassa sijaitsevan nuorisotilan seinämaalauksen ideoiden ja aiheiden keruuta varten nuorisotilassa oli ideaatikko, johon tilan käyttäjät saivat jättää omia ehdotuksiaan. Lisäksi Kiiskinen kehitti ideoita tapaamisessa nuorten kanssa. Nuorten ehdottamista ideoista valikoitui toteutettavaksi avaruusteema. Kerättyjen ideoiden ja kehittelyn pohjalta kuntakuvataiteilija teki kaksi luonnosta, joista nuoriso-ohjaajien kanssa toinen valittiin toteutettavaksi. Tila maalattiin voittaneen luonnoksen pohjalta koululaisten talviloman aikana. Käytännön toteutuksesta vastasi pääosin kuntakuvataiteilija, mutta mukana olivat myös kaksi nuoriso-ohjaajaa sekä muutama koululainen. Koululaisten osallistumisajat olivat ennalta määritelty ja rajattu. Sekä ohjaajat että nuoret olivat tyytyväisiä Pommarin uuteen ilmeeseen.

Yhdistyksiä ja muita toimijoita

Kuntakuvataiteilija kävi esittäytymässä paikalliselle taideyhdistykselle, senioriyrittäjille, Step-koulutukselle ja kyläyhdistykselle. Tarkkolan kylätalolle ideointiinkin teos kierrätysmateriaaleista ja lopulta siitä muodostuikin kansalaisopiston kurssi.

Muraali meluaitaan

Heti alkuvuodesta 2023 kunta ehdotti kohteeksi meluaitaa. 60 metriä pitkä meluaita sijaitsee riiteysalueella, keskeisellä paikalla, jossa se kaartuu vilkkaasti liikennöidyltä Puumalantieltä Ruokolahden kirkolle ja keskustaajamaan vievälle Pappilanlahdentielle. Meluidan omistaa Väylävirasto kunnan vastatessa huollosta. Kunta keskusteli Väyläviraston kanssa ja lupa teoksen toteuttamiseksi meluaitaan saatiin.

Kuntalaiset saivat osallistua ideointiin ja ideoita jätettiin runsaasti pinkkeihin ideaatikoihin mm. kunnan kirjastossa. Ideoista nousi esille väreistä sininen, vihreä ja keltainen, jotka löytyvät myös kunnan värimaailmasta. Teemoina luonto, kunnan vaakunasta tutut järviruo'ot ja vesistö tulivat myös vahvasti esille. Ehdotettujen ideoiden pohjalta kuntakuvataiteilija teki kaksi luonnosta, joista toisessa inspiraationa oli Ruokolahden vaakunan järviruo'ot ja toisessa Ruokolahden monimuotoinen luonto monine perhoslajeineen ja muine pölyttäjineen. Kunnan sivuilla järjestettiin luonnoksista äänestys. Ääniä annettiin yhteensä 448 ja voittajaksi selvisi järviruokoteemainen idea, joka sai 70 % annetuista äänistä.

Meluaidan pesun ja pohjamaalauksen hoitivat kunnan tekninen ja kuntouttava toimi. Voitaneen kuvaidean maalaamisesta vastasivat kunnan työllisyyskoordinaattorin vinkkaamana palkkatuella palkattu pintakäsittelyn ammattilainen ja myös itse kuntakuvataiteilija. Pintakäsittelyn ammattilainen osoittautuikin erittäin ammattitaitoiseksi, luontevaksi ja luotettavaksi eli erinomaisesti työpariksi. Projektin alussa oli mukana vähän aikaa kuvataiteen opiskelija LAB ammattikorkeakoulusta osana ammatillista harjoitteluaan.

Käytännön toteutus osoittautui arvioitua työläemmäksi, koska lautojen välissä olevien rakojen vuoksi työtä nopeuttamaan tehdyt sapluunat osoittautuivat käyttökelvottomiksi ja kuviot oli maalattava pensselein ruiskumaalauksen sijaan. Alun perin ideana oli myös, että kuntalaiset pääsisivät osallistumaan maalaukseen. Tästä jouduttiin luopumaan, koska meluaidan viereisen rinteiden kaltevuus aiheutti turvallisuusriskin. Kalteva rinne vaikeutti maalausta muutenkin, koska rakennustelineitä oli mahdoton pystyttää joihinkin kohtiin. Lisäksi alkukesän helteet rajoittivat maalaamista aamun ja illan tunteihin. Myöhemmin taas sateet rajoittivat maalaamista. Lopulta meluaidan muraali valmistui heinäkuussa.

Maalausurakan aikana moni ohikulkija pysähtyi kommentoimaan ja juttelemaan teoksesta, minkä Kiiskinen koki kannustavana. Myös paikallisesta kahvilasta toimitettiin herkkuja paikan päälle. Lehdistö huomioi projektin ja somessakin oli kaikenlaista keskustelua asiasta.

Syyskuussa Ruokolahden kunnan elinkeinosihtööri järjesti meluaidan juhlistustilaisuuden. Koko maalausprosessin ollessa julkista pitkin kesää nähtiin juhlistustilaisuuden olevan parempi kuin julkistustilaisuuden. Sateisesta säästä huolimatta tilaisuuteen osallistui viitisenkymmentä kuntalaista. Paikalla olleet kuntalaiset ja kunnan edustajat olivat tyytyväisiä meluaidan uuteen ilmeeseen ja kuntakuvataiteilijan toimintaan.

Kuntakuvataiteilija Kiiskinen kertoo: ”Muraali teoksena sisältää ajatuksen siitä, että risteykseen aukeava näkymä, pääseinä on kevättä ja kesää, sisältäen kunnan värit ja on siten ikään kuin kunnan seinä. Pidemmällä sivulla siirrytään syksyyn ja lopuksi talvipäätyyn”. Jatkossa kesäaikaan aidalla tulee olemaan myös sinisiipiä pölyttäjien edustajana. Keskustelussa on ollut myös kukkakedon perustaminen meluaidan viereen.

Jatko

Hankkeen tavoitteiden mukaisesti projekti poiki uusia töitä Kiiskiselle. Mm. kunnan tienvarsikyltien kuvitus uusittiin Kiiskisen ideoiden pohjalta, yritysalueet ovat saamassa uudet kyltit ja paikallisella Step-opistolla järjestyi kurssi.

Projektista järjestettiin dokumentaarinen näyttely Ruokolahden kirjastossa loppuvuodesta 2023.

Meluidan muraali.

Kuva: Outi Peippo

Kuntakuvataiteilijuus testissä - case Pietarsaari ja Kruunupyö

SADE KAHRA

Ammattikorkeakoulu Novian osuus Kuntakuvataiteilija-hankkeessa toteutui kahdessa kunnassa: Pietarsaareissa ja Kruunupyössä. Pietarsaari ei teknisesti ottaen laskeudu pieneksi tai maaseutu-maiseksi kunnaksi, mutta Pietarsaaren kunnan sisällyttäminen hankkeeseen koettiin yhteistyökumppaneiden kesken perustelluksi. Yli vaaran vuosien – kuvataiteilijan uuden työn koulutusmalli-hankkeen aikana huomasimme nimittäin, ettei kunnan ja ammattikorkeakoulun kuvataidekoulutuksen välillä ollut kovin paljon yhteistyötä. Puute heijastui luonnollisesti alueen ammattilaisiin, sillä opinnoista saadut kokemukset toimivat usein mallina tuleviin työskentelytapoihin. Kuvataiteen ja varsinkin nykytaiteen heikko näkyvyys kaupungissa, jossa on luovan alan kookas kampus johtuu ainakin osittain siitä, että ammattikorkeakoulu Novia muutti Pietarsaareen vasta kymmenisen vuotta sitten. Tärkeänä pohjustuksena kumppanuuteen olivatkin monet Kuntakuvataiteilija-hanketta edeltävät keskustelut kunnan kulttuuripalvelupäällikön, vapaan kentän toimijoiden ja ammattikorkeakoulu Novian työntekijöiden välillä. Halusimme yhdessä lisätä ymmärrystä ammattikuvataiteilijoiden ja kunnan toimijoiden välillä, ja luoda sitä kautta vahvempaa pohjaa tuleville yhteistyöavauksille.

Tällainen esityö on projektimaailmassa tärkeä nostaa esille, sillä mikään ei synny täysin tyhjästä. Yhtä tärkeää on liittää niin kutsutut ”spill over” efektit, jopa hanketavotteiden ohitse kulkevat seurannaisvaikutukset hankkeeseen. Seurannaisvaikutuksia löytyy takuulla kaikista hankkeen kunnista eikä Pohjanmaa ole asiassa poikkeus. Tuskin oli Kuntakuvataiteilija-hanketta ehditty potkaista käyntiin, kun Novian tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyksikkö oli kehittänyt jo kaksi projektia Pohjanmaalle, jonka ytimessä oli kokeilla erilaisia yhteistyömalleja kuvataiteilijoiden ja yhteiskunnan toimijoiden välillä. Nämä paikalliset kokeilut antoivat osaltaan täydentävää tietoa siitä, miten kuvataiteilijoiden työskentely erilaisissa yhteyksissä toimii. Yhdessä hankkeessa yhteiskunnallisesti suuntautunut taiteilija työsti omaa taiteellista projektiaan Novian TKI-yksikössä ja toinen projekti toteutettiin yhteistyössä Maalahdessa sijaitsevan taidekeskuksen Malaktan kanssa. Kuntakuvataiteilija-hanke toteutettiin suunnitelman mukaisesti kahdessa kunnassa, kahden taiteilijan toimintasuunnitelman mukaisesti. Asetelma loi oivallisen alustan vertailevalle tutkimustyölle.

Välittäjäys ja taiteilijoiden prosessit

Kuvataiteilijan työ on Suomessa haastavaa. Jatkuvaa päivitystä ja uusien ideoiden kehittämistä vaativan sisältötyön lisäksi kuvataiteilijan pitäisi toimia oman työnsä suunnittelijana, ohjaajana, rahoittajana, markkinoijana ja usein myös välittäjänä. Työtä tehdään usein taloudellisessa epävarmuudessa, vailla vakiintuneiden instituutioiden työpaikkoja ja tukea (vertaa esittävien taiteiden teatterit ja orkesterit). Museoiden määrärahoista vain hyvin pieni osa ohjautuu toistaiseksi kuvataiteilijoille. Alueellisesti toimivat taiteilijayhteisöt ovat monille taiteilijoille tärkeitä, mutta pienten yhdistysten resurssit jättävät varsinaisen ammattituen marginaaliseksi. Taiteen edistämiskeskuksen tehtäviin kuului aikoinaan taideverkostojen kehitystyö ja tuki maakunnissa, mutta uudistusten myötä viraston alueellinen läsnäolo on vähentynyt. Alueellisen toiminnan puute on ollut Pohjanmaalla tuntuva jo vuosikymmeniä. Opetus- ja kulttuuriministeriön tilaama ulkoinen arvio Taikesta organisaationa toteaa, että ”Taiteen edistämiskeskuksella on toimintaa 11 alueellisessa toimipisteessä. Osa toimipisteistä (esim. Pohjanmaa) on selkeästi aliresursoitua eikä niillä ole juurikaan aktiivista yhteistyötä taiteen alueellisten ekosysteemien kanssa. Toisaalla taas joillakin toimipisteillä (esim. Varsinais-Suomi, Pirkanmaa, Keski-Suomi, Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi) toiminta on ollut hyvin aktiivista ja verkostoitunutta.” (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021).

Luovan työn prosessit ja taiteilijoiden työtavat ovat yksilöllisiä, eikä kuvataiteilijoiden pakkottaminen hybriditaiteilijuuteen tai ammatilliseen liminaalisuuteen (Ansio, Houni & Piispa, 2017) ollut Kuntakuvataiteilijahankkeen tavoitteena. Osa taiteilijoista pystyy tuotteistamaan osaamistaan ja ottaa ammatin monet metatehtävät haltuun täysvaltaisesti. Toisaalta tietyt taiteelliset työprosessit vaativat enemmän herkkyyttä ja keskittymistä, ja tällainen syventyvän työskentelyn yhdistäminen jatkuvaa huomiota vaativiin hallinnollisiin ja viestinnällisiin tehtäviin voi johtaa hajaantuneeseen moniajoon. Moniammatillisuuden vaatimus on kuvataiteilijan uudessa työssä näin ollen joillekin mahdollisuus ja toisille haaste. Pietarsaaren ja Kruunupyyn palkkaamat taiteilijat olivat sekä luonteeltaan että työskentelytavoiltaan hyvin erilaiset, eikä yksi toimintamalli olisi molemmille taiteilijalle toiminut. Tärkeää olisikin tunnistaa mahdollisia eroavaisuuksia paitsi eri kuntien tarpeisiin, myös taiteilijoiden työn luonteeseen liittyen. Hankkeessa lähdettiin oletuksesta, että kuntakuvataiteilijuuteen sisältyy sekä kuvataiteilijan että tuottajan työtehtävät. Taiteellisen sisällön kannalta olisi kuitenkin tärkeää tunnistaa erilaiset työtavat ja mahdollistaa toimeksiannon jakamista kahden ihmisen vastuulle tilanteen näin vaatiessa. Laajemmin tarkasteltuna tarve välittäjäportaana vahvistamiselle on edelleen ajankohtainen ja managerit, taidekonsultit tai taidekehittäjät (vertaa Ruotsissa alueellisesti toimivat konsttkonsulent, konstutvecklare) olisivat varsinkin pääkaupunkiseudun ulkopuolella ratkaiseva lisä kuvataidetoiminnan kehittämisessä.

Rekrytointimuotoilu

Pohjanmaa on tiivis yhteisö ja taiteen ammattilaiset ovat kulttuurialan toimijoilla hyvin tiedossa. Hankkeen taiteilijat päätettiin hakea kuitenkin avoimen ilmoituksen kautta. Avoin rekrytointiprosessi toi toiminnalle hyödyllistä medianäkyvyyttä jo hankkeen käynnistysvaiheessa. Valittujen taiteilijoiden esittely ja uusien työmuotojen avaaminen julkisesti helpotti työn käynnistämistä. Toinen syy avoimelle rekrytointille oli mahdollisuuden antaminen myös yllättäville hakijoille, joista ei ollut tietoa, esimerkiksi alueen ulkopuolelta.

Kuntayhteistyö oli hankkeen tavoitteena ja vaikka monet kunnat ilmeisesti halusivat sisällyttää taidetoimintoihin kuntalaisia, osallistava taide ei ollut tässä tapauksessa kunnan ja taiteilijan yhteistyötoiminnan edellytyksenä. Oli tosin mielenkiintoista havaita, missä määrin vakiintuneet yhteistyömallit ohjaavat taiteilijoiden ehdotuksia. Yhteisötaide, taidekasvatus, harrastustoiminta sekä taide ja hyvinvointi oli hakemuksissa hyvin edustettuina, muunlaisia yhteistyöprojekteja kunnan kanssa esitettiin niukemmin.

Kunnan edustajat otettiin mukaan jo hakuilmoituksen muotoiluvaiheessa ja ilmoitukseen pyrittiin saamaan mahdollisimman konkreettiset raamit rajaamatta tai ohjaamatta taiteellista toteutusta liikaa. Hakuilmoituksen ”sopiva epämääräisyys” vaati kuvataiteilijoilta ajatustyötä, mikä osaltaan rajoitti hakijamäärää. Toisaalta se myös nosti saapuneiden hakemusten tasoa. Mikäli aikaa olisi ollut enemmän, keskustelevalta haastattelukierros olisi ollut hyödyllinen lisä sopivan yhteistyötaiteilijan etsinnässä. Ehdotus tuli palautteena muutamalta hakijalta.

Hakijoille tarjottiin rekrytointikokouksen muistiinpanojen pohjalta mahdollisuus suulliseen palautteeseen puhelimitse. Palautteen anto koettiin tärkeänä osana uuden yhteistyömallin kehittämistä, ettei luoda turhaa kilpailuasetelmaa taiteilijoiden välillä vaan pidetään prosessi avoimena ja keskustelevana kautta projektin. Palautteen anto on toki aikaa vievää ja poikkeuksellisuutensa takia annettu palaute sai ehkä hieman korostetun merkityksen. Taiteilijuus sekoittuu vahvasti minäkuvaan ja kritiikin vastaanottaminen voi olla joillekin haasteellista, suora aktiivinen dialogi voi kuitenkin kantaa pidemmän päälle hedelmää vaikuttamalla kentän toimintatapoihin.

Toimintamaalaukset ja kudontaa

Hankkeeseen valittiin kaksi taiteilijaa: tekstiilitaiteilija Moa Cederberg (Maalahti) ja kuvataiteilija Noora Ylipietä (Espoo). Cederbergin projektin kohderyhmä tarkennettiin yhdessä kunnan edustajien kanssa ja hän keskittyi työpajoissaan Pietarsaaren ja Kruunupyyn uussuomalaisiin. Ylipietin ehdotus sisällytti valmiiksi kuntien hyväksymän kohderyhmän; nuoret aikuiset. Kohderyhmät koettiin kuntien toimesta kiinnostavina, sillä taidetoimintaa kyseisille ryhmille oli kunnissa vähemmän.

Valittujen kuntakuvataiteilijoiden työskentelytavat olivat hyvin erilaisia. Ylipietillä oli pitkälle kehitetty yhteisötaide-palvelupaketti, jota hän taidokkaasti ja määrätietoisesti toteutti yhteistyössä kunnan toimijoiden kanssa. Moa Cederberg taas lähestyi aihetta kokeilevammin ja hänen tekniikka on luonteeltaan hidas. Moan työhön sisältyi lukuisia testejä, valmisteluja ja jälkityöstöä raakamateriaalista lopputuotteeseen. Osallistava työskentely uussuomalaisten kanssa oli yhteisen kielen puuttumisen takia vaativaa, Kruunupyyn kansalaisopistossa toteutettuihin työpajoihin osallistui kuitenkin lähes 100 kurssilaista. Cederbergin työpajatyöskentely uussuomalaisten kanssa herätti taiteilijassa paljon ajatuksia kulttuurien välissä olemisesta. Omat identiteettikysymykset aktivoituivat ja kohtaamiset koskettivat kuntakuvataiteilijaa odottamattomalla tavalla. Työpajat ovat hyvä esimerkki siitä, miten yhteisötaiteen tekeminen voi olla taiteilijalle hyvinkin henkilökohtainen ja syvä kokemus. Osallistujien näkökulmasta henkilökohtaisuus saattaa taas olla juuri se suunnittelematon ja samalla inhimillinen tekijä, joka luo yhteyden uuteen ympäristöön. Moan tekstiiliteokset sijoitetaan Kvarnen -kansalaisopistoon ja mahdollisesti myös Pietarsaaren julkiseen tilaan loppuvuodesta 2023.

Noora Ylipietä toteutti yhdessä nuorison kanssa sarjan toimintamaalauksia Pietarsaaren ja Kruunupyyn kuntiin. Pietarsaarelaisien nuorten kädenjälkeä oleva Marmorikuulat - yhteisötaideteos

oli kymmenistä roiskemaalauksista koostuva teos, joka sijoitettiin Pietarsaaren Vanhan Paloaseman avaraan tilaan. Teoksen värit punainen, keltainen sekä sininen löytyvät Pietarsaaren vaakunasta. Julkinen teos ei ole täysin pysyvä, sillä tilat remontoidaan lähivuosina ja silloin teokset joko sijoitetaan uudelleen samaan tilaan, tai siirretään toiseen paikkaan. Toinen yhteisötaideteos Unien galaksi oli Nooran neljän Kruunupyyn alueella asuvan nuoren kanssa toteuttama kookas julkinen teos, joka sijoitettiin Kruunupyyn urheiluhalliin. Nuoret olivat Ådalenin koulun sekä Kruunupyyn lukion oppilaita ja teoksen avajaisiin saapui lähes kaksisataa oppilasta ja opettajaa. Teosten toteutus ja esillepano oli palautteen perusteella hyvin merkityksellinen tapahtuma osallistujille.

Pietarsaaren ja Kruunupyyn hanketoteutuksen kohdalla sekä kuntakuvataiteilijat että projektiasiantuntija asuivat kuntien ulkopuolella, joten suuri osa kommunikaatiosta hoidettiin sähköpostitse, zoom-yhteyden kautta ja puhelimitse. Työskentely toisella paikkakunnalla asettaakin erityisiä kommunikatiivisia ja tehokkuuden vaatimuksia, paljon pitää saada tehtyä rajallisen työskentelyjakson aikana paikan päällä, muu työskentely tapahtuu pitkälti etänä.

Keskustelua, neuvottelua, sopimista

Mitä tarkoittaa kunnan ja kuvataiteilijan yhteistyö, ja miten se määritellään yhdessä? Minkälaista toimintaa toivotaan ja kaivataan kuntiin, osataanko sitä sanallistaa ja edellyttääkö taiteilijan työ esimerkiksi kuntalaisten aktiivista osallisuutta? Kulttuurista vastaavan virkamiehen ammattitaitoa voi olla myös se, että uskalletaan kokeilla uutta, sellaista mitä kuntalaiset eivät tiedä tarvitsevansa. Kuvataiteilijat taas tuntuvat välillä pelkäävän, että yhteistyössä joutuu taiteellisesti soveltamaan tai kompromissaamaan liikaa. Yhteistyö voi kuitenkin olla hyvinkin taiteilijalähtöistä ja ennakkokäsitykset odotuksista saattavat pahimmillaan estää rohkeiden ideoiden esittämistä.

Hankkeen aikana nousi muutamia puheenvuoroja siitä, miten kuntakuvataiteilijuus rajoittuu kuntalaisten osallisuuden myötä soveltavaan taiteeseen, eräänlaisen taiteen tuotteistamiseen. Ja vaikka taiteen vapaus on yhteistyössä huomioitava, soveltava taide automaattisesti tekemisen muotoon liitettynä on asian yksinkertaistamista. Miten paljon kuvataiteilija soveltaa tekemisiään riippuu tietenkin siitä, mitä hän itse tavoittelee. Loppupäässä sovellettavuutta määrittelee sopimus, jonka taiteilija ja yhteistyötaho tekee keskenään. Maailmassa on lukuisia esimerkkejä nykytaiteen ansiokkaista tekijöistä, jotka käyttävät ihmisiä oleellisena osana taiteellista työskentelyä. Näitä ammattilaisia ei automaattisesti lasketa soveltavan taiteen tekijöiksi, vaikka työskentely on edellyttänyt sekä ihmisten osallisuutta että yhteistyötä. Kysymys instrumentalisoinnista voi viedä vielä pidemmälle. Esimerkiksi argumentoi kulttuuripolitiikan professori Geir Vestheimin artikkelinsa päätteeksi että: ”Demokraattisessa yhteiskunnassa eri yleisöryhmien ja heidän tarpeidensa huomioiminen legitimoii kulttuuripolitiikan. Siinä yhteydessä taiteesta ja kulttuurista tulee väline tai keino - halusi tai ei.” (Vestheim, 2008. Huom. kirjoittajan vapaa käänös norjasta suomeksi).

Toinen aihealue, joka herätti hankkeen aikana keskustelua koski välittäjäroolia ja kuntakuvataiteilijan toimeksianto- tai työsopimusta. Kuvataiteilijoilla ei ole juurikaan perinteisiä työpaikkoja omassa ammatissaan. Työsuhdemallien puuttuessa jokainen ammattikorkeakoulu pyrki etsimään työsopimukselle mahdollisimman reilu ja toimiva ratkaisu, oman organisaation toimintaraameissa. Osa taiteilijoista ei ole alan työpaikkojen puuttuessa ollut koskaan, tai hyvin rajallisesti ansiotöissä. Esimerkiksi vuonna 2020 tehdyssä AMK kuvataiteilijoiden näkemyksistä työstä ja opinnoista -selvityksessä 27,5% haastatelluista vastasi, ettei ole lainkaan ansiotöissä (Kahra, 2022). Yrittäjäyys ja/tai

apurahatyöskentely on taas monelle taiteilijalle tuttua ja nämä ainoat referenssit saattavat ansiotyökokemuksen puuttuessa vaikuttaa taiteilijan toimintatapoihin. Kunnilla ja ammattikorkeakouluilla ei löydy valmista mallia tai kategoriaa palkkatasoiheen kuvataiteilijan työsopimukselle. Tavanomainen työsuhdesopimus on osaltaan riittämätön kattamaan taiteellisen työskentelyn erikoispiirteitä, kuten esimerkiksi omien työvälineiden ja työhuoneen käyttöä. Yrittäjyys edellytyksenä kuntakuvataiteilijuu-delle karsisi suuren osan taiteilijoista pois, sillä moni taiteilija välttää yrittäjyyttä johtuen monimuoto-tuloisen heikommasta työttömyys- ja eläkevakuutusturvasta (Cupore, 2019, s. 133). Suomen taiteilija-seura julkaisi syksyllä Opas taiteilijan työllistämiseen työsuhteessa. Oppaasta löytyy hyödyllistä tietoa kunnille, jotka haluavat kokeilla kuvataiteilijan palkkaamista.

Vuonna 2017 voimaan tulleen kirjastolain mukaan kirjaston tulee edistää paitsi lukemista ja kirjallisuutta, tarjota myös tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan sekä edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Kunnan kirjastoilla voisi olla keskeisempi rooli myös kuvataiteen välittäjänä, esimerkiksi tarjoamalla tiloja näyttelyille tai ylläpitämällä taidelai-naamoja. Kuvataiteilijoiden työllisyyden edistämiseksi olisi välttämätöntä kehittää myös kulttuurialan tekijöille soveltuvia TE-palveluja.

Lähteet

Uusikylä, P., Lähde, K., Lintinen, U. (2021). *Muotoaan etsivä virasto : Taiteen edistämiskeskuk-sen arviointi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:11. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162853/OKM_2021_11.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ansio, H., Houni, P., Piispa, M. (2017). ”*Ei ole keksitty sitä ammattinimikettä, mikä olisin*” - Sosi-aalisesti sitoutuneen taiteen tekijät ja hybridinen työ”. YHTEISKUNTAPOLITIIKKA 83 (2018):1. <https://www.julkari.fi/handle/10024/136024>

Vestheim, G. (2008). *All kulturpolitikk er instrumentell*. KULTURSVERIGE 2009. <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:220733/FULLTEXT01>

Kahra, S. (2022). *Selvitys AMK kuvataiteilijoiden näkemyksistä työstä ja opinnoista*. Kuusimäki, T. (toim.) Yli vaaran vuosien – kuvataiteilijan uuden työn koulutusmalli. Satakunnan ammattikorkea-koulu. <https://www.ylivaaranvuosien.fi/uusityo/>

Hirvi-Ijäs, M., Kautio, T., Kurlin, A., Rensujeff, K., Sokka, S. (2019). *Taiteen ja kulttuuriin barometri 2019*. Cuporen verkkojulkaisuja 57. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2020/taiteen_ja_kulttuurin_barometri_2019.pdf

Hannus, H., Kuosa, V., Sokka, S. & Renko, V., Vähäsöyrinki, A. (2023). *Kuvataiteilija kuukausipal-kalla: opas taiteilijan työllistämiseen työsuhteella*. <https://www.artists.fi/fi/opas-taiteilijan-tyol-listamiseen-tyosuhteella>

Yksityiskohta
yhteisötaideteoksesta
Unien galaksi, Kruunupyyn
urheiluhallissa.

Kuva: Sade Kahra

Yksityiskohta yhdestä
työpajojen tekstiiliteoksista,
viimestelyä vailla.

Kuva: Sade Kahra

Satakunnan
ammattikorkeakoulu
Sarja B, Raportti 11/2023

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

ISBN 978-951-633-389-5
ISSN 2323-8356

 LAB University of
Applied Sciences

 LAPIN AMK
Lapland University of Applied Sciences

 YRKESHÖGSKOLAN
NOVIA

 samk

 TURKU AMK